

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Ins Blaue Hinein? De toekomst van de politiefunctie vanuit wetenschappelijk perspectief

Boer, M. den

Citation

Boer, M. den. (2025). *Ins Blaue Hinein?: De toekomst van de politiefunctie vanuit wetenschappelijk perspectief*. Leiden. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4179022>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4179022>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Prof.dr. Monica den Boer

Ins Blaue Hinein?

De toekomst van de politiefunctie vanuit
wetenschappelijk perspectief.

Universiteit
Leiden

Bij ons leer je de wereld kennen

Ins Blaue Hinein?
De toekomst van de politiefunctie vanuit
wetenschappelijk perspectief.

Oratie in verkorte vorm uitgesproken door

Prof.dr. Monica den Boer

bij de aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleraar

Politiestudies

aan de Universiteit Leiden

op vrijdag 14 februari 2025

Universiteit
Leiden

Mevrouw de rector magnificus,
Geacht faculteitsbestuur alsmede het instituutsbestuur,
Geachte korpsleiding van de Nationale Politie en leden van het
curatorium van deze bijzondere leerstoel,
Zeer gewaardeerde toehoorders,

Politiewetenschap is een kwestie van zweven tussen passie enerzijds en rationaliteit anderzijds. Toewijding, bevoegenheid en zelfs betovering zijn vaak kenmerkend voor politieonderzoekers. Ook veel politiefunctionarissen beschikken over een donkerblauwe passie. Toch moeten hoofd en hart met elkaar in balans zijn om duiding en richting te kunnen geven aan de toekomst van de politiefunctie.

Politiestudies vormt een wetenschappelijke arena zonder duidelijk hek eromheen. Wolven en schapen banjeren flugrijk gesproken vrijelijk door elkaar. Velen voelen zich geroepen te reflecteren op de waarde van de politiefunctie in onze maatschappij. De politiekundige arena heeft regelmatig iets weg van *citizen science*, waarin kennis openlijk wordt gedeeld. Tegelijkertijd vormt Politiestudies een gevestigde en gevalideerde canon van wetenschappelijke kennis, getuige de omvangrijke bibliotheek aan academische teksten van tal van politiewetenschappers (Van Reenen, 2023; Van der Vijver, 1999).

Tijdens deze oratie wil ik samen met u stilstaan bij de toekomst van de politiefunctie vanuit wetenschappelijk perspectief. Tussen de bedrijven door reflecteer ik op de ontwikkeling van de politieorganisaties in de context van het politiebestedel. Deze oratie mag worden gezien als een hermeneutische verkenning, waarin politiewetenschappers worden uitgenodigd zich te laten leiden door het weten van het niet-weten, met open vizier, zonder last of ruggespraak.

De hoofdtitel van deze rede luidt *Ins Blaue Hinein?* Niet voor niets staat er een vraagteken achter. De kleur blauw associëren we traditioneel met de politieorganisatie en met het politie-

uniform. Het blauw onderscheidt de politie van de krijgsmacht en wordt bovendien geassocieerd met autoriteit en gezag. Tevens legt de titel van deze oratie een relatie met de wijze waarop wij reflecteren op de toekomst van de politiefunctie: hebben wij er goed over nagedacht? Bestaat er een gedeeld doel, een route naar de toekomst, of beweegt men in het wilde weg?

Visies op de politiefunctie dienen steeds te worden gheredefinieerd naar de huidige tijd en de huidige politieorganisatie, bij voorkeur naar de langere termijn (Muller, 2024b: 581). Is het weer tijd voor een frisse blik? 36 jaar geleden werd door Professor Heijder in zijn inaugurele rede aan de Vrije Universiteit te Amsterdam stilgestaan bij “het management van de politiefunctie” (1989). De optimale vervulling van de politiefunctie gaat zowel de Staat als de maatschappij als iedere individuele burger ter harte (Heijder, 1989: 22). De afgelopen jaren is door en met de politie al behoorlijk nagedacht over een inhoudelijke visie voor de toekomst van de politie. Denk hierbij aan het *White Paper* over de Toekomst van de Politiefunctie (2024) en *De betekenis van de politie in de samenleving* (2025).¹

Nederland is geen eiland maar uitermate verweven met internationale handel en economie. Meer dan ooit hebben we te maken met transnationale dreigingen in de vorm van cybercrime, georganiseerde misdaad en ondermijning, fysieke en virtuele bedreiging, terrorisme, spionage en sabotage. De onderlinge verweving tussen deze veiligheidsproblemen leidt tot een afbrokkeling van organisatorische grenzen, lands- en staatsgrenzen, bijvoorbeeld in de interactie tussen de *online* en de *off-line* wereld en in de nexus tussen criminaliteit en terrorisme (Den Boer, 2022a; HCSS, 2017: 104). Deze verweving stelt forse uitdagingen aan de doorontwikkeling van de politiefunctie, eerst en vooral op het snijvlak tussen interne en externe veiligheid (Den Boer, 1997; Den Boer, Fehervary, Jaschke en Nogala, 2017).

In een wereld waarin het digitale en het fysieke domein zo sterk met elkaar in verbinding staan kan de vlam in de pan

slaan: steeds vaker is sprake van *spill-over* problemen van het ene naar het andere domein, waarin snelle escalaties kunnen optreden. Een belangrijke uitdaging voor de politie is hier adequaat zicht op te krijgen teneinde spanningen en onrust in onze maatschappij doelmatig en rechtmatig te beheersen.

De georganiseerde misdaad beweegt zich vindingrijk, veranderlijk én verraderlijk voort. Voor een aanzienlijk deel draait de georganiseerde misdaad in Nederland om drugscriminaliteit (De Groot, 2023; Tops en Van der Torre, 2024: 270). Deze hangt samen met een “criminele infrastructuur” en andere criminaliteit, zoals wapenhandel, mensenhandel, milieucriminaliteit, geweld en witwassen (Tops en Van der Torre, 2024: 271). Enerzijds speelt Nederland een internationale rol als draaischijf in de productie van synthetische drugs en hennep, anderzijds vormt Nederland een schakel in de door- en uitvoer van drugs zoals cocaïne.² Het schier romantische beeld van de poldermafia met ingesloten hasj- en cocaïne lijnen heeft inmiddels plaatsgemaakt voor wetenschappelijk gevalideerde dreigingsbeelden die het geraffineerde karakter van de georganiseerde misdaad blootleggen. Zoals eerder vastgesteld surft de georganiseerde misdaad mee op *flow security*, of eerder *flow insecurity* (Den Boer, 2022b; WRR, 2017). Voor politieorganisaties betekent dit investeren in snel en slim optreden, zoals het volgen van datastromen in het digitale domein voor het opsporen van witwassen en fraude via *Darkweb* en *Blockchain*.³

Onze maatschappij is grondig veranderd (HCSS, 2017). In weinig andere landen ter wereld zijn mensen zo mobiel als Nederlanders, zowel fysiek als online.⁴ Nederland heeft zich daarnaast ontwikkeld tot een zeer individualistische samenleving, waarin informatie minder wordt gedeeld binnen traditioneel vaste gemeenschappen, en waarin de politie minder voet aan de grond heeft (Van Stipriaan, 2025). Op basis van het wereldwijde *Global Trends*-rapport van Ipsos stelt Kanne (2024) dat Nederlanders een individualistisch en hedonistisch volk geworden zijn, dat weinig offers wil brengen voor het grotere geheel (Leijen, Van Herk & Bardi, 2022).⁵ Terwijl de

risico-acceptatie onder burgers daalt, rekent men erop dat vaderschap overheid - vaak in de vorm van frontlijnorganisaties zoals politie, brandweer en GHOR - altijd klaarstaat (zie oa HCSS, 2017: 92). Ons vermogen tot zelfredzaamheid staat onder druk, en daarmee onze collectieve weerbaarheid.⁶ Niet voor niets pleit de Minister van Justitie en Veiligheid voor een nieuw weerbaarheidsoffensief en verwondert hij zich over de verve waarmee sommige burgers zich tegen diezelfde overheid keren die hen bescherming biedt.⁷ Dit in een context waarbij onze rechtsstaat onder druk staat en geen rustig bezit vormt (Directoraat-Generaal Politie en Veiligheidsregio's, 2023: 1). Diezelfde rechtsstaat vormt een labirynth waarin burgers een uitweg zoeken (Hoogenboom, 2023). De politie acteert dus in een kwetsbare rechtsstaat (Van Hoorn en Bavel: 2023).

De ontwikkeling van de politiefunctie nader beschouwd

Wat voorspelde men twintig jaar geleden ten aanzien van de ontwikkeling van de politiefunctie? Door politiewetenschappers werd twee decennia geleden al vastgesteld dat de politiefunctie behoorlijk veranderd is (Jones and Newburn, 2006). Daarmee staan politieorganisaties voor grote uitdagingen. Vanuit wetenschappelijk perspectief werd de politiefunctie als meerdimensionaal beschouwd, duidend op rechtshandhaving, openbare orde handhaving en regulering (Brodeur, 2010). Deze dimensies zijn een stuk complexer geworden en onderling verweven geraakt (De Mol en Schenk, 2024: 20; Terpstra, 2010: 15; Schaap en Terpstra, 2018).

In huidige tijdsgewricht wordt de politiefunctie gedefinieerd op basis van drie kern(werk-) woorden: “Beschermen, be- grenzen en bekrachtigen”. De beschermende functie betreft de handhaving van de rechtsorde in de vorm van gezamenlijke wetten en normen zonder aanzien des persoons. Het beperken, beëindigen en corrigeren van onwettig en ongeoorloofd gedrag is onderdeel van de begrenzendende functie. De bekrachtigende functie gaat over het stimuleren van gewenst gedrag en het vergroten van de weerbaarheid, bijvoorbeeld door middel

van preventie (Directoraat-Generaal Politie en Veiligheidsregio's, 2023: 1).

Deze combinatie van functies verdient een verdiepende analyse. De uitoefening van de politiefunctie is namelijk inherent paradoxaal, omdat zij tevens de veiligheid van burgers kan ondermijnen. Het monopolie van geweld heeft twee kanten (Walker, 2002: 310). In zijn klassieker *The Politics of Policing* stelt Robert Reiner (2010: xiii) dat

“Policing inherently operates with dirty hands. (...) In a divided and complex society there is unlikely to be agreement about the borderline between order and oppression.”

Het is al voldoende om vergelijkenderwijs naar jurisdicties te kijken om vast te stellen dat de politiefunctie ook kan worden ingezet tegen de samenleving en ten koste van de burger. Niet alles is altijd pais en vree in politieland (Blair, 2020; Rapport et al., 2020).

De politiefunctie wordt voornamelijk, maar zeker niet exclusief, uitgeoefend door politieagenten die getraind en geoefend zijn, en worden betaald door de politieorganisatie (Shearing, 1996). De politiefunctie wordt tevens uitgevoerd door een combinatie van overheidsactoren, commerciële actoren en civiele actoren (Johnston, 1992; Shapland and Vagg, 2023; Van der Woude, 2023). De doelen, drijfveren en mentaliteiten van deze actoren kunnen onderling zeer sterk verschillen (Hoogenboom, 2010: 284).⁸

Een aanzienlijk aantal veiligheidsvoorzieningen is inmiddels geprivatiseerd. Dit betekent dat de politie geleidelijk haar mandaat met private actoren is gaan delen (Van Steden en Sarre, 2007). De Britse criminoloog McLaughlin (2007: 90, die Shearing and Stenning citeert) spreekt in dit verband van een “*shift*” van “*state*” naar “*corporate*” security. Loader en Walker (2001) vinden dit juist weer overdreven (...), maar Loader beschrijft de ontwikkeling wel als “*commodification of security*”, ofwel de

commercialisering van veiligheid (Loader, 2000). Dat betekent niet alleen het inhuren van beveiligingspersoneel, maar ook de commercialisering via de inkoop en inzet van technologie, zoals camera's en het inhuren van beveiligingspersoneel.⁹

Met deze geleidelijke maar sterke mate van privatisering heeft de aard en de vorm van de publieke politiefunctie de afgelopen decennia aan veranderingen blootgestaan.¹⁰ In 1989 citeerde Professor Heijder Dato Steenhuis, die zich beklagde dat steeds meer taken niet meer vervuld werden door de reguliere politie en dat andere organen deze lacunes opvulden (Heijder, 1989: 2): hij noemde dit zelfs een proces van “ongereguleerde afkalving”. We moeten hier echter goed letten op eventuele nationale verschillen in de mate van pluralisering en de verschuiving van het monopolie van geweld (Van Steden en Jones, 2010: 291).

De politie is geen windvaantje, maar eerder een langzaam wendbaar slagschip. Jones en Newburn (2002) dwingen ons de veranderingen in het politielandschap te bezien vanuit het lange-termijn perspectief. Wellicht, zo stellen zij, is niet zo zeer sprake van een kwalitatieve breuk met het verleden, of van een radicale transformatie of fundamentele wijziging (zoals Bayley en Shearing die zagen), maar eerder van *consistencies* en *continuities*, oftewel van een zekere mate van voortzetting van een status quo. Daarnaast stellen zij dat de longitudinale wijzigingen in de formalisering van sociale controle en rechtshandhaving mondiaal gezien niet gelijk opgaan.

De “pluralisering” van de politiefunctie kan worden beschouwd vanuit governance perspectief (zie oa McLaughlin, 2007: 88; Bervoets et al. 2024: 209).¹¹ Hier betreft het onder andere de vraag hoe politieorganisaties hun politietaak en -capaciteit kunnen verdelen. Het betreft immers een schaars publiek goed dat rechtvaardig en evenredig dient te worden verdeeld (zie ook Meijer, 2024). De pluralisering van de politiefunctie vraagt als het ware om een herziening van de distributie en configuratie van de politietaak tussen publieke en private actoren enerzijds, en responsabilisering richting de samenleving

anderzijds (HCSS, 2017: 89; Kop en Lam, 2024: 525). Het belang van een “richtinggevend kader voor de pluralisering van de politiefunctie” wordt onderstreept: dit moet “voorkomen dat de veiligheidssector gefragmenteerd raakt” en dat (kwaleits-) eisen worden gesteld aan “verschillende partijen die een deel van de politiefunctie invullen.” (Directoraat-Generaal Politie en Veiligheidsregio’s, 2023: 2).¹²

De vraag is dus of deze pluralisering van de politiefunctie te verwelkomen is als een sociaal wenselijke ontwikkeling, vergelijkbaar met de *whole of society* strategie die vraagt om de mobilisatie van de burger, of juist als een financieel-rationalistische ontwikkeling waarbij taken worden overgeheveld naar andere actoren teneinde de kosten beheersbaar te houden (Van Steden en Jones, 2010: 294)? Als men het heeft over pluralisering heeft men het dan zowel over *responsibilization*, als over *civilianization* en *voluntarization*? Uiteraard draagt deze pluralisering ook inherente risico’s met zich mee, zoals eigenrichting (Directoraat-Generaal Politie en Veiligheidsregio’s, 2023: 9; Tops et al, 2022: 27).¹³ Dit relateert aan de maatschappelijke ontwikkeling dat burgers individueel of collectief het recht in eigen hand nemen, bijvoorbeeld omdat zij van mening zijn dat het handelen van de overheid niet deugt (Kop en Lam, 2024: 527).

Eén van de kernveranderingen die leidend is in de reflectie op verleden, heden en toekomst van de politiefunctie is de geleidelijke erosie van het staatsmonopolie op de politiefunctie. De politie draagt (niet langer) uitsluitend het monopolie op geweld: deze transitie gaat gepaard met horizontalisering, fragmentatie en diversificatie (Adang, Mali en Timmer, 2018; Muller, 2024a: 44; Terpstra, 2015: 171; Zedner, 2006).¹⁴ Het Directoraat-Generaal Politie en Veiligheidsregio’s stelt hier tegenover dat de politie een bijzondere rol vervult bij de uitvoering van de politiefunctie, omdat zij op basis van artikel 3 van de Politiewet een generieke taak draagt (2023: 2). Een gelijkwaardig argument is te vinden bij Hoogenboom (2010: 269), die in navolging van Max Weber (1962) stelt dat het ultieme wezen van de staat is dat zij de economie reguleert en criminaliteit

beheerst. De kern van de politiefunctie bestaat uit het vermogen of de unieke competentie te allen tijde dwang te kunnen gebruiken (Terpstra, 2010: 24 en 29, op cit Bittner). Politie en veiligheidsvoorziening vormen wezenskenmerken van de staat. De politie verschilt van alle andere semi-publieke en zeker ook private actoren in de veiligheidsvoorziening: geen van de andere actoren beschikt over dezelfde juridische, morele en symbolische autoriteit over burgers en bedrijven (Hoogenboom, 2010: 270; Terpstra, 2010: 35).

Onder druk van terroristische aanslagen, georganiseerde misdaad en ondermijning, kan worden gesteld dat de uitoefening van het monopolie van geweld door de staat juist sterker is teruggekeerd, zoals in het domein bewaken en beveiligen en de uitoefening van de grenspolitietaken (Hoogenboom, 2010: 281).¹⁵ Ook internationale samenwerking kan – op grond van een klassiek uitgangspunt van het intergouvernementeel liberalisme – worden gezien als de herbevestiging van de soevereiniteit van de natiestaat op het internationale toneel (Moravcsik en Schimmelfennig, 2019).

Samenvattend kunnen we vaststellen dat de politiefunctie onderwerp is van een geleidelijke verandering. De hybridisering van de politiefunctie, ook tussen de civiele en de militaire politietaken, is een geleidelijke transitie gebleken en vormt al jaren een werkelijkheid die zich onder onze ogen voltrekt (Den Boer en Leijten, 2017; Easton et al., 2010). Diverse overheden en bedrijven oefenen toezicht uit, hebben onderzoeks- of opsporingsbevoegdheden en zijn belast met handhavingstaken. Dit werpt uiteraard vragen op over de relatie tussen staat en burger.

De politiefunctie vanuit het perspectief van governance

Op deze pluralisering van de politiefunctie kan het governance perspectief breed worden toegepast, namelijk in de vorm van *policing by the government, policing through the government, policing above the government and policing beyond the government*

(Loader, 2000; Terpstra 2015, 171). De staat kan haar macht doen gelden door middel van de inzet van politie.¹⁶ Manning (2016) stelt daarnaast dat de politiefunctie een vorm van sociale ordening is: *police as social signifier of society*. Ook kan de uitoefening van de politiefunctie boven de staat plaatsvinden, namelijk als de rechtsstaat zelf moet worden gehandhaafd, zowel nationaal als internationaal (Bayley and Shearing, 2001: 40; Den Boer, 2014; Walker, 2000). Tevens is de politiefunctie voor natiestaten een middel om zich tot andere natiestaten te verhouden, bijvoorbeeld in de vorm van netwerken en de plaatsing van *liaison officers* (Den Boer en Block 2013; Nadelmann, 1993).

De uitoefening van de politiefunctie voorbij, boven en tussen staten heeft het pad geplaveid naar multi-lateralisering en supranationalisering van de politiefunctie. Dit betekent dat de politiefunctie ook hier niet exclusief vorm wordt gegeven en uitgevoerd door individuele natiestaten. Dit zien we uiteraard in de vorm van een internationale rechtsruimte in de vorm van Europol, Eurojust, Interpol, het Internationale Strafhof en vele andere transnationale actoren (Den Boer, 2024).

Gezien deze gestage maar fundamentele veranderingen van de politiefunctie is het van belang ons af te vragen hoe het staat met de *governance of policing*. De pluralisering van de politiefunctie vormt een hoofdthema in de heroriëntatie op de relatie tussen politie, democratie en verantwoording.¹⁷ Deze vraag wordt onder andere nadrukkelijk opgeworpen door Philip Stenning (2009): “(...) *little has been written about how policing might be effectively governed and held accountable in the public interest in such an environment of plural provision*.” Stenning stelt dat al wel vooruitgang is geboekt, maar dat nog weinig overeenstemming is over de wijze waarop dit zou moeten worden ingevuld (gebrek aan consensus). Hoe staat het met de *checks and balances* in het veranderende veiligheidscomplex?¹⁸

Cruciaal uitgangspunt is dat de controle op de politie en de uitoefening van gezag en bevelvoering over de politie niet in één

hand mogen worden gelegd (Fijnaut, 2012: 390; Lustgarten, 1986). Tevens geldt externe sturing als belangrijk uitgangspunt voor de controle op de politie (Muller, 2024a: 47).

Intermezzo: een uitstapje naar het politiebestedel

Het politielandschap is complex: een eventuele herverdeling vergt moedige en weloverwogen keuzes. Na een lange aanloop -eloquent beschreven door de ons aller bekende politiewetenschapper Cyrille Fijnaut (2012)- werden 25 regionale politiekorpsen hervormd tot een Nationale Politie met een Landelijke Eenheid en tien regionale eenheden. De huidige Politiewet trad per 1 januari 2013 in werking.¹⁹

De Nationale Politie bleef lokaal verankerd. Dit is vooral te zien in de vorm van de “robuuste basisteams” met een normering van één wijkagent per 5000 inwoners²⁰, en het vastleggen van veiligheidsdoelen op gemeentelijk niveau eens in de vier jaar.²¹ Daarbij kan de vraag worden gesteld of de robuuste basisteams voldoen aan het juiste schaalniveau (Terpstra, 2010). De formatie van de basisteams loopt sterk uiteen (van 60 tot 200 fte) (Van der Torre, 2024: 103).

Het beheer over de politie kwam met de Politiewet 2012 in één hand te liggen (Minister van Veiligheid en Justitie), maar het gezag over de politie bleef bij de burgemeester en de officier van justitie (gezagsdualisme). Democratische verantwoording geldt voor wat de politie doet en niet doet in de vorm van verantwoording aan de volksvertegenwoordiging. De Tweede Kamer kan de Minister van Justitie en Veiligheid direct ter verantwoording roepen, waarmee het gat in de regionale verantwoording formeel wordt opgelost (Muller, 2024a: 51).

Het beheer cq de beheersbevoegdheden in het nationale politiebestedel zijn op landelijk niveau belegd bij de Minister van Justitie en Veiligheid. Volgens Cachet (2015: 26) levert dit een mogelijke spanning op tussen gezag en beheer. Landelijk is er artikel 18 lid 1 dat de Minister van J&V de bevoegdheid geeft

voor een periode van vier jaar landelijke beleidsdoelstellingen voor de taakuitoefening van de politie vast te stellen. Op lokaal niveau draagt artikel 38B lid 1 gemeenteraden op om ten minste eenmaal in de vier jaar de doelen vast te stellen die de gemeente nastreeft allerm minst eenduidig (volgens Cachet, 2015: 27). Uiteraard is het stellen van deze doelen ex ante (vooraf) een voorwaarde voor verantwoording ex post (achteraf). Met de Politiewet 2012 is volgens Cachet (2015: 27) sprake van een meer systematische relatie tussen beleidsformulering vooraf en controle (i.c.) achteraf: “Daarnaast is er incidenteel verantwoording achteraf voor optreden dat redelijkerwijs *niet* te voorzien was.” (Cachet, 2015: 27). Dit betekent minder willekeur (minder ad hoc, op meer niveaus, meer direct, horizontaler en sneller; Cachet, 2015: 32 en 33).

Op het oog lijkt sinds de invoering van de Politiewet 2012 dus sprake van een zekere verbetering van de *governance of policing*, bijvoorbeeld op het gebied van audit²², toezicht en transparantie. De Algemene Rekenkamer (2024) berekende dat van de € 7,4 miljard euro aan kosten die de politie in 2023 maakte, zo’n € 2,3 miljard aan opsporing valt toe te rekenen. Onduidelijk was echter hoe de resterende € 5,1 miljard (69%) van de totale kosten van de politie over die drie taken openbare orde, justitie en noodhulp verdeeld is. De hulpverleningstaak en openbare orde handhaving lopen in de dagelijkse uitvoering van het politiewerk door elkaar heen en zijn lastig van elkaar te scheiden.²³

Tevens werd op verzoek van D66 in het wetsvoorstel een evaluatiebepaling opgenomen (verwerkt in artikel 74, lid 1) (Fijnaut 2012: 405). Zo vond in 2017 een uitgebreide wetsevaluatie plaats door de Commissie Kijken (Commissie Evaluatie Politiewet 2012). Evaluaties zijn van groot belang voor de ontwikkeling van het Nederlandse politiestelsel, zo stelde een kritische Jan Terpstra die overigens de verwarring, misvattingen en illusies van de evaluatiecommissie hekelde (Terpstra, 2018).²⁴

Desalniettemin werd het zogenaamde democratisch tekort dus niet volledig opgelost (Muller, 2002²⁵; Van Steden en Huberts, 2007: 15; Wiarda and Vrolijk, 2012). Dit tekort schuilt met name in de relatie tussen de regionale politie-eenheid en de lokale verantwoording. Regionaal kan verantwoording tamelijk “diffuus” worden (Cachet, 2015: 28). Aandacht moet blijvend worden gevestigd op specifieke zaken, zoals het gebruiken van dwangbevoegdheden, bij preventief fouilleren, aanhouding, de inzet van politiehonden, en het risico van etnisch profileren (zie oa Walker, 2006).²⁶ Echter, “Als de democratische verantwoording gebrekkig is georganiseerd of in de praktijk te wensen overlaat, ondergraaft dat vroeg of laat de legitimiteit van, en daarmee het vertrouwen in, de politie” (Muller, 2024a: 49). Daarom dient het democratisch tekort alsnog te worden geadresseerd.

Met Artikel 15 van de Politiewet 2012 is het traditionele operationele gezag van de burgemeester over de politie ter plaatse intact gelaten en ook bleef de verantwoordingsplicht van de burgemeester ten overstaande van de gemeenteraad in stand (Muller, 2024a: 51). In het tevens gehandhaafde driehoeks-overleg (Artikel 13 lid 1) worden op basis van een integraal veiligheidsplan bedoeld als in artikel 148a van de Gemeentewet, afspraken gemaakt over de inzet van de politie voor haar onderscheiden taken (Fijnaut, 2012: 394). De positie van de lokale driehoek als centraal afstemmings- en coördinatiepunt zal in het lokaal veiligheidsbeleid in 2030 nog bestaan, maar wel van vorm en inhoud veranderd zijn (Tops et al, 2022: 31).

Burgemeesters, die in Nederland zeggenschap uitoefenen over openbare orde en veiligheid worden niet gekozen maar benoemd door de Koning op basis van een aanbeveling van de gemeenteraad (Muller, 2024a: 51). Fijnaut (2012: 384) noemde de introductie van de regioburgemeester een “netelige en steekelige figuur”, die er wegens de “belangrijke regionale rol die veel grotere gemeenten (...) op het vlak van openbare orde

en veiligheid spelen”, nieuwe informele politieraden zouden ontstaan op dit niveau. Met de schepping van een regioburgemeester is een soort “superburgemeester” in de uitoefening van het traditionele burgemeesterlijke gezag ontstaan (Fijnaut, 2012: 393). De regioburgemeester speelt immers een rol bij de advisering van de te benoemen korpschef van de regionale politiefchef, en bij de samenspraak met de hoofdofficier van justitie en de regionale politiefchef. Daarbij geldt vooral ook de vraag: hoe houdt een regioburgemeester rekening met de wensen van de mede-burgemeesters in het beheer van het politiekorps? (Fijnaut, 2012: 393; zie ook De Mol en Schenk, 2024).²⁷

Staatkundig gezien fungeert de gemeente niet als anker van de Nationale Politie (Fijnaut, 2012: 395, 412): “(…), om tal van redenen moet worden betreurd dat de gemeente niet in principe expliciet verkozen is als de kleinste institutionele bouwsteen van het nationale politiekorps.” (Fijnaut, 2012: 385). De inbedding van de politie op gemeentelijk niveau is “een politiek-staatkundige kwestie van de eerste orde.” (Fijnaut, 2012: 385). Feitelijk werd deze “staatkundige (en operationele) ontworteling van de reguliere politie op gemeentelijk niveau” al met de Politiewet van 1993 “onbesuisd ingevoerd.” Dit spoort niet met de belangrijke rol van Nederlandse burgemeesters op het gebied van openbare orde en veiligheid. [Immers,] gemeenteraadsleden hebben weinig in de melk te brokkelen, omdat ze feitelijk geen invloed kunnen uitoefenen op de regionale driehoek. Muller (2024a: 51) stelt dat “(d)e democratische verantwoording aan de gemeenteraden over beheerskwesties (...) gebrekkig” is: “De gemeenteraden hebben het gevoel amper invloed uit te kunnen oefenen op de beslissingen over het beheer die op een ander niveau -nationaal- genomen worden.” (Muller, 2024a: 51). De nationalisering van de politie doet dus afbreuk aan de democratische verantwoording, stelt Muller (2024a: 52).

Is een zekere mate van deconcentratie mogelijk na de invoering van de Politiewet 2012? Voormalig Minister van Justitie Opstelten zette destijds uiteen dat het landelijke beleid een “gestapelde uitkomst was van de integrale veiligheidsplannen

die lokaal worden gemaakt”, waarmee gemeenten van onderop daadwerkelijk invloed uit konden oefenen op de landelijke beleidsplannen (Fijnaut 2012: 425).

In zijn uitgebreide analyse van de Politiewet 2012 beschreef Naeyé (2014) het politiebestedel als volgt: “De Politiewet 2012 is een complexe organisatiewet die voorziet in een fijnmazig systeem van rechtsbetrekkingen voor de bestuursorganen en functionarissen die binnen het nationale politiebestedel verantwoordelijkheid dragen.” De controle van en het toezicht op de uitoefening van de politiefunctie zijn meerdimensionaal van aard. Zo kan het zijn dat de Rijksrecherche dat onafhankelijk opereert van het Ministerie van Justitie en Veiligheid en de Nationale Politie, onderzoek verricht naar het handelen van politieffunctionarissen (Rijksrecherche, 2017). Het toezicht is door veel gedelegeerde wetgeving enorm complex: de Commissie Kijken kwam na haar evaluatie van de Politiewet 2012 tot de aanbeveling dat er een effectiever en efficiënter toezichtregime op de Nationale Politie zou moeten worden ingevoerd.²⁸

Het toezichtscomplex op gemeentelijk niveau is “amorf”, ook in het kader van de pluralisering van de politietaken cq uitvoering van politietaken door bijvoorbeeld BOA’s (zie ook Fijnaut 2012: 436; Bervoets et al, 2024). Zoals Cachet (2015) reeds stelde: de verantwoordelijkheid voor en door de politie is in Nederland niet echt overzichtelijk geregeld. Diverse termen buitelen over elkaar heen: gezag, beheer, bestuur en beleid. Gezag is de zeggenschap over wat de politie doet en laat en het bevoegd gezag moet periodiek of incidenteel verantwoording afleggen aan een democratisch forum, namelijk de gemeenteraad of de Tweede Kamer. Volgens Bayley en Shearing (1996) bestaat in het hedendaagse politiecomplex ruimte voor de veruiming van verantwoording van onderop met daadwerkelijke burgerparticipatie, eventueel via het model van gebiedsgebonden politiewerk.²⁹

Bij deze duiding moet wederom rekening worden gehouden met de verregaande pluralisering van de politiefunctie. Im-

mers, zo stelt Terpstra terecht, het belang van toezicht en handhaving door andere organisaties dan de politie doet de vraag rijzen hoe ook buiten de politie verantwoording wordt afgelegd (Terpstra, 2015: 169). Interorganisatorische modellen van verantwoording (accountability) worden vooralsnog als ontoereikend beschouwd (Loader, 2000). Tevens is het vanuit democratisch-rechtsstatelijk oogpunt van belang om de centrale plaats van de Nationale Politie (reguliere politie) in het politiecomplex adequaat te definiëren ten overstaande van de bijzondere, buitengewone en particuliere politie (Fijnaut, 2012: 429).

De verantwoordingsplicht die bij de ordebevoegdheden van de burgemeester in zijn of haar rol van zelfstandig gemeentelijk bestuursorgaan is vastgelegd in de Gemeentewet (Cachet, 2015: 23 en 24). Volgens Eikenaar en Van Stokkum (2014: 57-61) staat verantwoording over het werk van de politie, gemeentelijke toezichthouders en handhavers richting de gemeenteraad slechts zelden op de agenda. Hoe werken klachtenregelingen in dit verband? Hoe staat het met de praktijk van klachten- en beroepsprocedures? Zoals reeds eerder aangegeven blijkt ook het toezicht op de private veiligheidszorg versnipperd te zijn. Dit ondanks het feit dat het toezicht geregeld is via de Wet op de Particuliere Beveiligingsorganisaties en Recherchebureaus (WPBR), die regelt dat de verantwoordelijkheid voor de vergunningverlening bij de Minister van Justitie en Veiligheid ligt. Het toezicht en de screening van nieuwe medewerkers vallen onder de Korpscheftaken, die weer verdeeld zijn over de tien regionale politie-eenheden (Terpstra, 2015: 175). Differentiatie in de uitleg en toepassing van deze bevoegdheden ligt op de loer, waarmee de rechtsgelijkheid van burgers mogelijkere wordt ondergraven.

Signaleringen ten aanzien van de politie

Politieorganisaties worden regelmatig beschouwd als een soort duizenddingen doekje. In zijn boek *Police for the Future* stelde politiewetenschapper Bayley (1996) al vast dat de politie cri-

minaliteit niet voorkomt en dat ook niet kan. Een gelijkaardige constatering is afkomstig van de Schotse criminoloog Garland (1996). Destijds waren dit geen fijne geluiden, omdat vele politiekorpsen juist waren overgestapt naar een preventief model van veiligheid (Van der Torre, 2024: 93). Daarin werd het accent gelegd op de transformatie van de politie als een vorm van crisisbeheersing naar diagnostiek en analyse van criminaliteit en openbare orde problemen (Bayley and Shearing, 1996: 589). Bij de keuze voor het model van gebiedsgebonden politie werd gehoopt dat de relatie tussen politie en publiek kon rusten op het fundament van erkenning en vertrouwen (“*consent*”).

Wat is nu eigenlijk het probleem? Laten we stil staan bij de volgende signaleringen.

Het veiligheidscomplex lijdt aan een merkwaardige institutionele gulzigheid: ondanks de gestage uitbreiding van de politiebegroting vragen samenleving, bestuurders en politiek om steeds meer politie-inzet. De verwachtingen die men koestert ten aanzien van de politie -variërend van frontlijnorganisatie tot politie als poortwachter van het strafrechtssysteem- zijn niet altijd op realisme gestoeld. De vraag naar politie-inzet is simpelweg groter dan wat politieorganisaties kunnen bieden. Hoe gaat men op basis van rationele argumenten de institutionele gulzigheid beheersen en hoe gaat men een cultuur bouwen waarin politieorganisaties niet standaard als doekje voor het bloeden worden beschouwd? Het is dus ook geen goed idee om teveel te beloven (*don't over promise*). Tevens moeten we goed nadenken over de oprukkende securitisering van maatschappelijke vraagstukken (Schuilenburg: 2024).

“Capaciteit, capaciteit, en nog eens capaciteit”: dit is een veelgehoord geluid vanuit politieorganisaties. Dat het zou gaan piepen en kraken was al geruime tijd geleden voorspeld (‘t Hart, 2023: 246). Twintig jaar geleden al schreven Morgan & Newburn (1997: 102): “*Demand for their service outstrips their ability to supply*”.³⁰ De uitstroom van politieagenten is fors, hetgeen voornamelijk te maken heeft met vergrijzing in

combinatie met een krappe arbeidsmarkt, waardoor het een uitgangspunt vormt om aan de vervangingsvraag te voldoen.³¹ Nog steeds wordt te weinig erkend dat de publieke politietoon een schaarse, kostbare en professionele voorziening is die effectief moet worden ingezet. Realistisch gesproken kunnen de politieorganisaties dus op geen enkele manier in hun eentje voldoen aan alle verwachtingen. Politie speelt weliswaar een sleutelrol, maar benodigt andere partners om veiligheidsproblematiek het hoofd te bieden (zie ook Morgan & Newburn, 1997: 35). De oplossing kan worden gezocht niet zo zeer in méér politie, maar in een professionele politie die in staat is met haar partners tot flexibel, daadkrachtig en vakkundig optreden te komen.

Maar er lijkt meer aan de hand. Hoewel de politie verankerd zou moeten zijn in de samenleving lijkt de huidige tendens erop te wijzen dat de politie centraliseert en zich op topprioriteiten richt. Ondanks de doctrine van de lokale verankering neigt zij weg te drijven uit de gemeenschap, waarmee het accent minder komt te liggen op lokale binding, lokale reken-schap, of lokale ogen of oren (Tops et al., 2010; 2016; 2022). Dan bestaat de neiging om vast te houden aan het verticaal-bu-reaucratische organisatie-model (Mulder en Schönfeld: 2023). Past dit organisatie-model van de politie nog bij de genetwerkte samenleving en de hedendaagse uitoefening van de politie-functie (zie ook HCSS, 2017: 90)?³²

Een volgende signalering betreft het vertrouwen van de Neder-landse burger in de politie. Deze is relatief hoog als men uit-gaat van de vertrouwens- en reputatiemonitor (zie ook HCSS, 2017: 83). De politie laat het onderzoek jaarlijks uitvoeren omdat het vertrouwen cruciaal wordt geacht om politiewerk goed te kunnen doen. Regelmatig wordt het geluid gehoord dat de politie zich zou terugtrekken uit de wijken, maar het ver-trouwen van de bevolking in de politie blijft cruciaal: de politie is immers afhankelijk van burgers als het gaat om criminaliteit en overtredingen die worden gepleegd, wanneer, waar en door wie ze worden gepleegd. Zonder de burger raakt de politie

haar legitimiteit kwijt en loopt het belangrijke informatie mis (Morgan & Newburn, 1997: 116; Van Duijneveldt, 2024; Meurs et al. 2024). De politie lijkt zich echter te ontwikkelen in een richting tegenover die van maatschappelijke integratie. Volgens Straver geeft dit aanleiding tot een *wake-up call* (Straver, 2024: 6). “Onder de motorkap kijkend” lijkt het vertrouwen onder druk te staan (Schaap en Salet, 2023). Zij die kritisch zijn op de politie zijn burgers met een breed wantrouwen in de over-heid, burgers die gefrustreerd raken na een aangifte, mensen die teleurgesteld zijn in het optreden van de politie, zich niet serieus behandeld voelen in de behandeling van hun klacht, of mensen die in de gerechtelijke keten terecht zijn gekomen (Kop en Lam, 2024: 515; Nationale Ombudsman, 2024). Res-ponsiviteit naar de burger is een essentiële voorwaarde voor het vertrouwen van burgers en bedrijven in de politie (zie ook Terpstra, 2010: 11).

Maken politieorganisaties wel voldoende effectief gebruik maakt van haar middelen en bronnen (Bayley, 1996; zie ook Kirby, 2013; Terpstra, 2010)? Relatief weinig tijd van de politie wordt -volgens Amerikaanse studies- besteed aan criminaliteitsbe-heersing (zie Morgan and Newburn, 1997: 79), omdat ze vooral vaak reactief opereert en noodhulp verricht, uiteenlopend van verkeersdelicten tot familievetes en het dealen met personen met onbegrepen gedrag (Tops, 2022: 22) etc.³³ Burgers bellen de politie vaak over andere zaken, zoals overlast, behoefte aan hulp of (inter-) persoonlijke problemen (Terpstra, 2010: 23): “A considerable proportion of police time is devoted to dealing with tasks other than crime” (Morgan and Newburn, 1997: 81). Daar-naast schatten wijkagenten de pakkans voor lokaal verankerde georganiseerde misdaad als gering (Van der Torre 2024: 102). Slechts zo’n 5% van alle daadwerkelijk gepleegde misdaden werd daadwerkelijk opgevolgd door een straf: het plegen van strafbare feiten leek in bepaalde gevallen zelfs te lonen.³⁴

Dit brengt ons tot de signalering van *over- en under policing*, of de selectieve uitoefening van de politiefunctie. Vooral door de opkomst van de commerciële veiligheidsactoren vermindert

de ruimte voor een eerlijke en rechtvaardige verdeling van de politiefunctie over de maatschappij (Bayley en Shearing, 1996). Reeds gesignaleerd in de wankele evenredigheid van de uitoefening van de politiefunctie is de onttrekking van politiecapaciteit uit de kleinere gemeenten vanwege inzet voor landelijke taken (zie ook De Mol en Schenk, 2024: 22). Tegelijkertijd vergt de aandacht voor “grote veiligheidsproblemen” zoals terrorisme meer hoogwaardige professionele inzet. Deze waarneming sluit aan bij een eerdere bevinding van de Canadese politiewetenschapper Brodeur, namelijk dat westerse politiediensten zich meer zijn gaan bezighouden met “*high policing*” ten koste van “*low policing*” (Brodeur, 1983).³⁵

Hier sluit een signalering ten aanzien van een mogelijke politisering van de politiefunctie bij aan (Van Reenen, 2023: 327). Ondergeschiktheid aan het bevoegd gezag mag nooit betekenen dat opdrachten blindelings worden uitgevoerd: professionele autonomie blijft dus essentieel voor trouw aan de rechtsstaat (Bekkers et al., 2017).³⁶ Waar de politie zich vaker geroepen voelt weerstand te bieden aan polariserende framing, worden burgemeesters geconfronteerd met een Tweede Kamer die oproept tot harder optreden of een steviger inzet van bepaalde openbare orde- of veiligheidsproblemen (De Mol en Schenk, 2024: 22). Het discours dat wordt ingezet tegen criminaliteit getuigt steeds vaker van oorlogsmetaforen.³⁷ Hoewel de politie in belangrijke mate zeer politiek is, zou de selectieve inzet van de politie voor eigen gewin een zeer onwenselijke ontwikkeling zijn.³⁸

Daarmee arriveren we voorlopig bij een laatste signalering, namelijk dat de voortschrijdende pluralisering van de politiefunctie als zorgelijk kan worden beschouwd vanuit rechtsstatelijk oogpunt.³⁹ Redenerend vanuit de essentiële randvoorwaarden voor het functioneren van de politie, waaronder de hierboven genoemde factor van vertrouwen (*policing by consent*), dient de balans tussen rechtsstatelijkheid en gelijkwaardigheid een belangrijk uitgangspunt te vormen voor de toekomst van de politiefunctie.⁴⁰ Rechtsstatelijkheid heeft betrekking op een

breed spectrum aan *checks and balances*, waarin transparantie, verantwoording, toezicht, legitimiteit, professionaliteit, en ethiek een wezenlijke rol spelen. Het doorlopende doel zou moeten zijn: bouwen aan vertrouwen.⁴¹

Denkend vanuit deze signaleringen kunnen wetenschappers nader reflecteren op de toekomst van de politiefunctie.

De toekomst van de politiefunctie in uitvoering

Door de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid is uitvoering gegeven aan een door de Tweede Kamer aangenomen motie, waarin de vraag naar een nadere verkenning werd neergelegd (Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, 2021).⁴² In het desbetreffende advies ligt het accent voornamelijk op de wijziging van de politiefunctie als gevolg van privatisering en digitalisering. Het WRR-advies vestigt tussen de regels door ook de aandacht op de diepe gevolgen van polarisatie, de sociaal-demografische ontwikkeling van onze samenleving, internationalisering⁴³ en de hybridisering van veiligheidsdreigingen zoals ondermijnende activiteiten van statelijke en niet-statelijke actoren (Den Boer 2024b; Muller, 2024a: 50).⁴⁴

Eerder stonden wij stil bij de gevolgen van privatisering voor de politiefunctie. Met betrekking tot de gevolgen van digitalisering is de gedigitaliseerde samenleving op onderdelen complex, hetgeen de politie voor flinke uitdagingen stelt, zoals de positionering van de politie in het totale krachtenveld van sociale controle (Stol en Jansen, 2024: 233). Een grote uitdaging voor de politie vormt “de geringe digitale weerbaarheid van de basisteams”, met onvoldoende capaciteit om de problemen adequaat te doorgronden en aan te pakken (Stol en Jansen, 2024: 233; zie ook Egmond, 2017).

Digitalisering biedt natuurlijk ook kansen voor online politiewerk, zoals de inzet van AI en Open Source Intelligence (OSINT) om veiligheidsrisico's ten aanzien van de openbare orde

te identificeren (Van Ham, Rovers en Den Boer, 2021; Venrooij et al. 2024). De borging van digitale wijkagenten lijkt een *sine qua non* te zijn voor de toekomst van de politiefunctie, maar zal een zichtbare, tastbare, fysieke aanwezigheid in de wijken niet kunnen vervangen (Schaap en Salet, 2023: 233). Tevens schept een herijkte politiefunctie ruimte voor de doorontwikkeling van de informatie gestuurde politie (Den Boer, 2014). Dat dit dient te gebeuren binnen de ethische en juridische kaders staat buiten kijf.

Niet voor niets is en blijft het adagium van de politie actief te zijn in Wijk, Web én Wereld. Bij dit laatste kan dan gedacht worden aan transnationale dreigingen als cybersecurity, en meer specifiek de beheersing van cybercriminaliteit. Het digitale domein is onbegrensd, hetgeen betekent dat gezamenlijk moet worden ingezet op het versterken van de politiefunctie in het digitale domein: “Dit vergt Europese samenwerking en met veiligheidspartners uit andere landen.” (Directoraat-Generaal Politie en Veiligheidsregio’s, 2023: 12). De gereedheidskist voor internationale politiesamenwerking is de laatste decennia fors uitgebreid (Anderson et al., 1995; Den Boer, 2012). Kennis van deze methoden, technieken en instrumenten voor grensoverschrijdende samenwerking is essentieel voor de verdere professionalisering van Nederlandse politieorganisaties en om gestalte te kunnen geven aan de internationalisering van de politiefunctie.

Meer dan ooit voelen politieorganisaties zich geroepen aan de slag te gaan met hun identiteit en hun narratief: waartoe zijn ze op aarde en hoe krijgen ze het begrip van de burger terug (Bayley en Shearing, 1996: 588; Terpstra, 2010)? Daarnaast moet de politie haar “precaire institutionalisering” omzetten in strategisch leiderschap (’t Hart, 2023). Dit vergt een transformatie van lijden met een lange ij naar leiden met een korte ei. De *Leidensgeschiede* van de politie gaat over een verhaal van vallen en opstaan, van fouten maken en leren, van huilen en lachen.

De politiefunctie tussen status quo en radicale verandering: scenario’s

De uitoefening van de politiefunctie veronderstelt gemeenschappelijke waarden en (rechts-)normen en de ambitie tot bescherming van ieders’ veiligheid. Om de toekomst van de politiefunctie verder vorm en inhoud te geven kunnen wij denken in termen van scenario’s, variërend van het behouden van de status quo tot radicaal. Laten we deze scenario’s denkbeeldig verkennen (zie ook Heijder, 1989: 10-12; Hoogenboom 2023).

Een behoudend scenario ten aanzien van de politiefunctie betekent min of meer dat we vastgeroest blijven in het huidige beeld. In dit scenario maakt men de keuze om de politiefunctie niet wezenlijk te veranderen ten opzichte van de huidige situatie. Vooralsnog blijft de uitoefening van de politiefunctie sterk georiënteerd op vastomlijnde territoriale of geografische (fysieke) entiteiten, zoals regio’s en wijken. *Public policing is based on geographical communities* (Bayley and Shearing, 1996). Dit in tegenstelling tot *private policing*, dat meer individueel gericht maatwerk kan leveren.⁴⁵ Voortzetting van de status quo kan betekenen dat ruimte wordt geschapen voor meer surveillance (*patrols*), meer “blauw op straat”, en een doorlopende poging om aan de schier oneindige vraag naar politiezorg te voldoen, zoals in het domein Bewaken en Beveiligen (Bakker, 2023). Een behoudend scenario ten aanzien van de politiefunctie kan tevens gepaard gaan met het benadrukken van de *law & order* functie van de politie, waarbij de preventieve rol van de politie neigt te worden overschaduwd. Als de politie zich primair identificeert met meer Mars en met minder Venus, kan de spanning rondom de taakuitvoering van de politie toenemen (Kleijer-Kool & Bitter, 2024).

Aan het behoudende scenario ligt een aanname ten grondslag van een homogene maatschappij. Maar klopt dit nog wel? Eerder in deze rede is reeds vastgesteld dat de Nederlandse samenleving dusdanig veranderd is dat men wellicht kan spreken van

een “matrixmaatschappij”. Daarin nemen in Nederland woonachtige burgers verschillende identiteiten en loyaliteiten aan, soms tegelijkertijd, soms tijdens hun levensduur, in de fysieke wereld en in de digitale wereld. Diverse burgers en groepen in de samenleving zijn vervreemd geraakt van de overheid, de politie en in sommige opzichten ook van andere burgers en groepen in de maatschappij (Tops et al., 2022: 14). De uitoefening van een gestandaardiseerde politiefunctie vormt dus een uitdaging in de hedendaagse hyperdiverse samenleving (Kanne, 2024; Meijer, 2024; Meurs en Kreulen, 2017; Muller 2024b: 585; Schaap en Salet, 2023: 227; Terpstra, 2010: 13; Terpstra en Salet, 2023; Van der Woude, 2023).

Een tweede scenario ten aanzien van de politiefunctie gaat (ook) uit van voortzetting van de status quo, maar met een sterker accent op kennen en gekend worden. In dit scenario wordt een nieuwe impuls geboden aan gebiedsgebonden politiewerk als organiserend paradigma van de politiefunctie (Bayley en Shearing, 1996⁴⁶; Crawford, 1995; Van Steden, Anholt en Koetsier, 2021), bijvoorbeeld door middel van meer vaste wijkteams.⁴⁷ Voor gemeenten is nog een wereld te winnen op het terrein van handhaving, vooral door slimme en innovatieve oplossingen te bedenken (Tops. et al., 2022: 16). Zo kan men bijvoorbeeld nadenken over ondersteuning of zelfs vervanging van de politiefunctie in de vorm van *mediation* of conflictantering (Meijer, 2024)⁴⁸, het verplaatsen van de politieservicedesk naar supermarkten of ziekenhuizen, het opnieuw benadrukken van preventie, bijvoorbeeld onder de jeugd (Van der Torre, 2024: 103)⁴⁹, het doorbreken van criminele patronen door middel van verstoring etc., de verbetering van de interactie tussen gebiedsgebonden politie en informatiegestuurde politie, de herordening van prioriteiten door alle niet-effectieve politietaken af te schaffen (Bayley, aangehaald in Morgan & Newburn, 1997: 153) en de toepassing van meer innovatie en informatietechnologie (Skolnick en Bayley, 1986). Dit scenario vereist een kritische reflectie op het “dienstverleningsconcept”, waarin het centrale niveau op hoofdlijnen stuurt (Straver, 2024: 9). Tevens kan in deze context de vraag worden geadresseerd of het pri-

mair gaat om het product of de dienst die wordt verleend door de politie, of om het verschaffen van toegang tot deze dienstverlening op een *peer-to-peer* basis (HCSS, 2017: 143).

In dit redelijke midden-scenario erkent de politie expliciet dat men de veiligheidsvoorziening niet alleen kan leveren en dat de samenwerking met andere actoren moet worden geborgd. In dit scenario wordt tevens een sterk accent gelegd op verdere verbetering van de politieprofessie en interorganisatorische mobiliteit, zoals de regelmatige introductie van een “*fresh pair of eyes*” op de werkvloer (Morgan en Newburn, 1997: 196). Het vasthouden aan gebiedsgebonden politie als hoeksteen (Crawford, 1995) vereist een periodieke en grondige herijking, vergelijkbaar met de exercitie die met enige regelmaat plaatsvindt in onze buurlanden, waaronder België⁵⁰ en het Verenigd Koninkrijk (Independent Commission, 2015).⁵¹

Een derde, meer radicaal scenario zou het verder delegeren, afstoten of zelfs opheffen van (delen van) de publieke politiefunctie zijn. Dit klinkt wellicht als een al te kras voorstel, maar het is serieus ter sprake gebracht door politiewetenschappers (Hoogenboom, 2010: 275; McLaughlin en Murji, 1995: 54). Zij kwamen tot de constatering dat politie als functie sociaal benodigd is, maar niet noodzakelijk de politie als organisatie of als bureaucratie (McLaughlin, 2007: 113). Een dergelijk pad zou de verdere civilisering van politietaken en de heroriëntatie van taken kunnen behelzen. Zo zou een hoogwaardig opgeleide politie zich kunnen richten op een adviserende (preventieve) en coördinerende rol (zie ook Projectgroep Visie op de Politiefunctie/Welten cs, 2005). Het scenario vraagt om vergaande professionalisering van ondersteunende taken van de politie. Denkbeeldig is een transformatie van rollen en verantwoordelijkheden van de politie, bijvoorbeeld door middel van integratie, of politie primair als coördinator en aanstuurder in de geest van “*sharing*” & “*pooling*”. Dit behoeft onder andere een cultuur van interoperabiliteit, en een herpositionering van de politie in het veiligheidsecosysteem, bijvoorbeeld in de rollen van facilitator, leider, uitvoerder, co-creator, ondersteuner,

bewaarder of regisseur (HCSS, 2017: 160).

Dat het wezenlijk anders moet wordt zelfs onderkend binnen de gelederen van de Nationale Politie zelf. Er moet worden gezocht naar alternatieve oplossingen en de opening naar een paradigmashift.⁵² Dit vraagt om een nieuwe conceptualisering van de politie, niet zo zeer als “*crime fighters*” of rechtshandhavers, maar als vredesofficieren met meerdere taken die nauw verbonden zijn met een fijnmazig netwerk van informele sociale controle. Forse stappen zijn inmiddels ondernomen om de kansen voor criminaliteit en openbare orde verstoringen te reduceren, zoals het veiliger maken van buurten en binnensteden. Bovendien is de politie haar interventies aan het rationaliseren onder andere door middel van informatiesturing en gerichte campagnes, waarbij meer aandacht bestaat voor een proactieve aanpak (McLaughlin, 2007: 64).⁵³

Rechtsstatelijkheid van de politiefunctie

Deze overwegingen voeren ons terug naar de rechtsstatelijkheid van de politiefunctie. Een gewogen en bewogen stap in deze richting is gezet door de Korpschef van Politie. In haar ouverture “*Stevig Staai*”.⁵⁴ wijst zij op het rechtsstatelijke anker van de Nationale Politie.

De pluralisering van de politiefunctie vraagt om een expliciete herziening van de relatie tussen politie en democratie (e.g. Jones, Newburn en Smith, 1994). Door Anglosaksische politiewetenschappers werd eerder gepleit voor een volledige democratisering van de politie enerzijds (zie het boek Goldsmith and Lewis, 2000) en de introductie van *democratic policing* anderzijds (Manning, 2016). Dit model behelst de consultatie van lokale gemeenschappen bij het ontwerpen van een veiligheidsplan. Representativiteit, transparantie en verantwoording dienen dan verder worden verbeterd, vooral op lokaal niveau (Walker, 2006; Walker en Archbold, 2014).⁵⁵ *Democratic policing* kan helpen het vertrouwen van de burger in de politie te verhogen, en daarmee de legitimiteit (Van Dijk, Van Musscher

& Versteeg, 2015: 162). Inbedding in lokale veiligheidsnetwerken en partnerschappen met een veelheid aan rechtshandhavende en toezichhoudende actoren zijn en blijven in deze context voor de politie van essentieel belang (zie oa Mazerolle & Ransley, 2006; Shearing, 1992; Terpstra 2010; Tops et al. 2022; Van der Torre, 2024: 109). Hier geldt echter wel dat horizontale netwerken eveneens spanningen, conflicten en donkere kanten herbergen (Hoogenboom, 2010: 276).

Gezien de afnemende democratische controle vanwege de pluralisering van de politiefunctie is regulering absoluut benodigd, maar de meeste diensten die bijvoorbeeld door commerciële bedrijven worden geleverd betreffen niet de kernpolitietaken. Desalniettemin ontwikkelt zich een “*market in policing*”. Dit zijn echter allemaal overwegingen over de ontwikkeling van de politiefunctie in “vredetijd”. Gezien de nog altijd voortwoekerende oorlog op ons continent en de klimaatverandering moet ernstig rekening worden gehouden met een grotere druk op overheid en politie, vooral als het gaat om de uitoefening van de politiefunctie in een meervoudige crisissituatie in een context van onomkeerbare internationalisering (Blaustein et al, 2023; Den Boer, Bervoets en Hak: 2022; 2023).

De overwegingen in deze oratie leiden onder meer tot de conclusie dat de verantwoording in de veiligheidsarena niet langer zuiver kan worden opgevat als een eenzijdig, hiërarchisch proces. Wegens de pluralisering van de politiefunctie moet vooral gekeken worden naar horizontale vormen van verantwoording met en door een veelheid aan partijen (Terpstra 2015: 172). Integrale verantwoording kan niet langer bij één partij worden belegd (Van Dijk, Van Musscher & Versteegh, 2015: 147).

Belangrijk in dit verband is ook “*decisional accountability*”: verantwoording over de gemaakte keuzes en de effecten die dit tot gevolg heeft. Overigens wordt deze transparantie vaak ex post geschapen bij mondelinge rapporten van een onderzoek naar specifiek politie-optreden.⁵⁶ Wellicht kan op zoek worden gaan naar een alternatief voor gestapelde verantwoording. Dit vraagt om een

nadere verheldering en versimpeling van het mechanisme van verantwoording en verantwoordelijkheid. Politiek-bestuurlijke verantwoording mag uiteraard niet leiden tot terughoudendheid of handelingsverlegenheid in het genereren van transparantie, gezien de angst wellicht voor juridische consequenties.

Een gelijkwaardige politiefunctie gaat uit van eerlijke en rechtvaardige dienstverlening, die zich vertaalt in het voorkomen van ongelijkheid in de behandeling van burgers, ofwel het voorkomen van elite-justitie en (etnisch) bevooroordeelde rechtshandhaving. Overheidsactoren dienen neutraal en onafhankelijk te handelen.

Politiestudies: leeropdracht en onderzoeksagenda

Politie en wetenschap kunnen elkaar koesteren en omhelzen, maar men moet ervoor zorgdragen dat deze relatie niet verstikkend is. De politiewetenschap kan de politieorganisatie verder helpen scherp in de spiegel te kijken. Een algemene opdracht aan politiewetenschappers is op objectieve wijze door de verrekijker te turen en te analyseren of en zo ja welke van deze transitie van de politiefunctie consistent zijn (of juist onderling conflictueus).

Graag wens ik de politieorganisaties toe dat wetenschappelijke inzichten daadwerkelijk doordringen en dat men niet in incidenten blijft hangen, maar juist streeft naar verantwoorde en structurele beleidskeuzes. (*Critical*) *police scholarship* moet worden aangemoedigd. Toekomstige verkenningen naar de politiefunctie blijven altijd mogelijk door middel van onafhankelijke onderzoeken, naar voorbeeld van het Verenigd Koninkrijk, maar ook door middel van democratisch gedragen brede verkenningen, met burgers en bedrijven.

In het kader van een samenwerkingsovereenkomst met de Nationale Politie is aan de *Institute of Security & Global Affairs* een Onderzoeksteam Politiestudies toegevoegd. Het team heeft

tot doel de huidige kennis rond politiestudies in Nederland te verwetenschappelijkten, te verbreden en te verdiepen. Wetenschappelijke kennis dient vergaard en gedeeld te worden met het academische en praktische veld. Dit behoeft een nadere programmering van onderzoek, onderwijs, en *outreach*.

Veel onderzoek wordt gedaan vóór, dóór en mét de politie. In het kader van deze leerstoel gaat aanvullende aandacht uit naar onderzoek óver de politie en de politiefunctie (in navolging van Reiner, 2012). Eén van de doelstellingen van deze leerstoel is het tegengaan van de versnippering van politiestudies. De opdracht is politiewetenschappelijke inzichten te bundelen, te consolideren en te verspreiden, zeker ook door middel van wetenschappelijk onderwijs. Daarmee beoogt de leerstoel een broedplaats te zijn voor een nieuwe generatie politiewetenschappers. Het is onze taak hen klaar te stomen voor de toekomst en hen alvast stevig in de startblokken te zetten (Den Boer en Matthys, 2024; De Paepe, Matthys en Bakker, 2024).

De troefkaart van het team Politiestudies is zijn internationale en interdisciplinaire samenstelling. De leden van het team delen een wetenschappelijke oriëntatie op fundamentele vraagstukken betreffende de toekomst van de politiefunctie. Het voornemen is een longitudinale en integrale blik te werpen op weerbarstige vraagstukken. Daarnaast herbergt het team een aanzienlijke dosis praktijkkennis die aan boord wordt gebracht door “*pracademics*”. Dit zijn ervaren professionals van de Nationale Politie en de Koninklijke Marechaussee die aan het promoveren zijn. Dit verstevigt en bestendigt het netwerk binnen en rondom de politieorganisaties in binnen- en buitenland. Bovendien beschikt het team over een aantal doordeseemde fellows met een rijke schat aan academische inzichten. Deze combinatie geeft het team Politiestudies vleugels en schept gelegenheid voor een “hub” voor de uitwisseling van politiewetenschappelijke kennis en bevindingen (*science hub*). Voor de Faculteit, en breder de Universiteit, biedt dit een uitgelezen kans voor het uitbouwen van een brug(functie) tussen de academische wereld en de veiligheidswereld.

In deze geest richt het Onderzoeksteam Politiestudies zich de komende jaren op een aantal leidende onderzoeksvragen, gericht op de toekomst van de politiefunctie vanuit het integrale perspectief van governance.

1. Governance van de plurale politiefunctie

Het eerste thema waarop het Team Politiestudies zich richt is de governance van de lokale politiefunctie. Het fundament van de politie in Nederland is immers de gebiedsgebonden politie. Naast, maar ook in combinatie met gebiedsgebonden politie bestaan andere wetenschappelijk gevalideerde politiemodellen en werkwijzen, zoals het inmiddels veel beproefde informatie gestuurde politieoptreden

Vanuit een governance-perspectief leidt de pluralisering van de politiefunctie tot een veelheid van veiligheidsactoren, waaronder de participerende burger. De complexiteit van het werkveld neemt toe, terwijl de politie daarbinnen wel een belangrijke rol blijft spelen. Het team Politiestudies richt zich op de vraag welke verantwoordingsstructuren passen bij het veranderende politielandschap, waaronder de opkomst van de digitale surveillance door politiediensten. Specifiek verricht het een vergelijkend onderzoek naar governance van de dienstverlening in de digitale en fysieke politiecontext. Het betreft in het bijzonder de balans tussen actoren in het digitale politiedomein (opsporing en handhaving) en de symbolische betekenis van de aanwezigheid van de politie.

2. Governance van de transnationale politiefunctie

De governance van de politie manifesteert zich overduidelijk over de nationale landsgrenzen heen. In het internationale speelveld is een veelheid van nationale en internationale actoren actief, zowel publiek als privaat. Onderling werken zij samen en beconcurreren elkaar, ieder vanuit een eigen logica en werkwijze. Dit heeft zowel betrekking op de politiefunctie

in grensgebieden als op de transnationale politiefunctie. In toenemende mate ontstaat een afstand tussen verdachten, delicten en jurisdicties. Tegelijkertijd hebben politieorganisaties er op internationaal vlak veel taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden en verplichtingen bij gekregen.

Vanuit het governance-perspectief dient de wetenschappelijke vraag te worden gesteld welke eisen de voortgaande internationalisering stelt aan de cultuur, de professionalisering en het absorptievermogen van de politie. Vergelijkenderwijs kunnen inzichten worden verworven in de transformatie die de internationalisering van de politiefunctie teweegbrengt. Net als bij het onderzoek naar de governance van de lokale politiefunctie kan het onderzoek naar de internationale politiefunctie het karakter aannemen van veldonderzoek, dat een empirische verkenning van taal, cultuur en codes voorstaat.

Daarmee beoogt de leerstoel wetenschappelijk onderzoek voort te zetten naar de complexiteit van Europese politiesamenwerking, met name naar de uitdagingen op het gebied van governance en *accountability* (Bruggeman, 2002; Den Boer, 2002; Den Boer en Bruggeman, 2010; Jones, 2003). Tevens past het in dit kader om een vergelijkend onderzoek te verrichten naar de politiefunctie: verschil doet er toe en draagt eraan bij dat de politie overal ter wereld anders handelt en wordt gepercipiëerd (Marenin, 1996).

Meer specifiek richt deze dimensie van het onderzoek zich op een nadere analyse van de weerstand binnen politie-operaties tegen het gebruiken en delen van internationale (digitale) data, de ontwikkeling van Europese politieke informatie-uitwisseling, en de handhaving van problemen die voortspruiten uit desinformatie. Binnen de context van internationale politiesamenwerking kijken we naar de governance van veiligheid tussen landen onderling: leiden *security sector reform* en *policy transfer* tot standaardisering en professionalisering, of schepenen deze ontwikkelingen juist ruimte voor differentiatie en maatwerk?

3. Governance van de politiefunctie in het kader van maatschappelijk relevante veiligheidsthema's: Ondernijning en polarisatie

Fenomenen als polarisatie, radicalisering, georganiseerde misdaad en ondernijning en de instrumentalisering van migratie hebben effect op de uitoefening van de politiefunctie. Deze ontwikkeling vraagt om wetenschappelijke verklaringen en op onderzoek gebaseerde input voor een aanpak deze fenomenen (zie oa Tops et al., 2022: 13). De leerstoel Politiestudies beoogt hieraan een bijdrage te leveren, onder meer door middel van onderzoek en het organiseren van seminars. Ondernijning en georganiseerde misdaad vormen daarnaast internationale onderzoeksthema's van groot belang: dit vereist een vergelijkende analyse van de wijze waarop gestalte wordt gegeven aan gedifferentieerde beheersing van georganiseerde misdaad (zie oa Allum & Den Boer, 2013). In de context van ondernijning zal onderzoek worden verricht naar het potentieel van datawetenschappen voor de beheersing van ondernijning, met name ten aanzien van vastgoed.

Het maatschappelijk weerbarstige thema van polarisatie wordt nader onderzocht in het kader van openbare orde handhaving. Met name de wetenschappelijke discussie over ons demonstratierecht en het gebruik van informatie ter voorbereiding op openbare orde handhaving in de vorm van *crowd en riot control* vormt één van de speerpunten. Samenwerking met nationale en internationale politiewetenschappers is van belang om vergelijkend onderzoek te doen naar verschillende jurisdicties.

4. Governance van diversiteit en inclusie binnen en buiten de politie

Diversiteit en inclusie vormen dwingende thema's voor de politie (Çelik en Westerink, 2023). Zowel het politieke als maatschappelijke debat van de afgelopen jaren rondom deze thema's wijzen op de noodzaak van diversiteit en inclusie voor de legitimiteit van de politie (legitimiteitsperspectief).⁵⁷ Ten-

slotte creëert een maatschappij in constante beweging ook een politie die voortdurend lerende is. Door een groter aantal verschillende perspectieven toe te laten, vergroten diversiteit en inclusie zowel de algemene prestaties als het lerend vermogen van organisaties, zodat de politie in staat blijft om de huidige maatschappelijke uitdagingen aan te gaan (leerperspectief).

Zoals door collega Çelik (2024) toegelicht in haar oratie op 22 november 2024, richt het onderzoek zich onder andere op literatuuronderzoek en vergelijkend onderzoek naar de ambivalentie rondom en interne weerstand tegen diversiteit en inclusie in de Nationale Politie. Daarnaast richt haar leerstoel zich op de respons van politieleiderschap op maatschappelijke polarisatie.

5. Integrale thema's rondom de politiefunctie

Door deze verschillende themagebieden loopt een aantal integrale onderzoekslijnen. Zo blijkt de relatie tussen politie en technologie een belangrijke dimensie te zijn die terugkomt bij elk van de vier voorgaande thema's. Ook het meer algemene vraagstuk wat de toekomst is van de politie, en hoe professioneel en verantwoord politiewerk er nu en later uit zal zien, raakt aan elk van de aangehaalde pijlers.

De wijze waarop technologie wordt toegepast door de politie moet niet alleen voldoen aan effectiviteitsvereisten, maar zeker ook aan legitimiteitsvereisten (Den Boer, 2011). De ontwikkeling van sensoren en processoren in alledaagse objecten kunnen de informatiepositie van politieorganisaties weliswaar verbeteren, maar het is van essentieel belang voorafgaand aan de invoering van technologie een *impact assessment* uit te voeren op de implicaties voor veiligheid, ethiek en privacy.

Veel wordt verwacht van *big data policing* en *predictive policing*, waaronder de toepassing van artificiële intelligentie op het politietaken zoals handhaving en opsporing, zoals de voorspellende waarde van het gedrag van mensen en het genereren van

real-time intelligence, en de toepassing van nieuwe forensische technieken (zie oa Rienks, 2015; Landman en Groothuis, 2022). Meer onderzoek dient te worden verricht naar de realisatie van de doelstellingen ten aanzien van AI, de prognostische waarde en de eventuele nadelige effecten van gehanteerde algoritmes, zoals onevenredigheid en discriminatie in de vorm van etnische profilering (Den Boer, 2015; Den Boer en Van Buuren, 2012; Schuilenburg, 2024).⁵⁸ Governance, in de vorm van toezicht, bewaking, en regulering komen sterk tot uiting in de onderzoeksprioriteiten van het team Politiestudies.

Nog in het voorjaar van 2025 zal het Onderzoeksteam Politiestudies een samenhangende onderzoeksagenda formuleren, die de leidraad vormt voor de komende jaren.

Dankwoord

Wie had gedacht dat een meisje, geboren in Rotterdam-Feijenoord tijdens de koudste winter van de vorige eeuw uit superjonge ouders (althans volgens de huidige maatstaven) gedurende haar leven drie verschillende leerstoelen zou gaan bekleden? Een slimme meid was natuurlijk op haar toekomst voorbereid, zo klonk de slogan in de jaren 80 en 90. Maar voor mij gold een reis *ins Blaue Hinein*. Natuurlijk wist ik nog niet waar ik terecht zou komen. Wat ik niet gepland had gebeurde toch. Niet voor niets sprak ik in een interview over de “blauwe draad” in mijn leven.⁵⁹ De draad werd een web en het web liet mij vervolgens niet meer los.

Na de verdediging van mijn proefschrift aan het Europees Universitair Instituut in Florence in 1990, gevolgd door diverse omzwervingen in onder andere Edinburgh en Brussel, sprak ik mijn eerste oratie uit aan de Vrije Universiteit Amsterdam in 2004 (Den Boer, 2004). Destijds mochten mijn twee zonen Leander en Florian er nog niet bij zijn omdat ze te jong werden bevonden. Trots ben ik dat zij zowel nu als bij mijn vorige oratie aan de Nederlandse Defensie Academie in 2022 weer op de voorste banken mogen prijken (Den Boer, 2022c). Voor

mijn moeder Anneke, broer Marco en schoonzus Nicole is dit al weer de derde oratie waarvan zij getuige zijn! Voor mijn echtgenoot Hans, zijn oudste dochter Anouk, Leander, en vele anderen in de zaal, is de Universiteit Leiden een ware én warme alma mater.

Korpschef Janny Knol zei onlangs dat ze één ding nooit verloren zou willen laten gaan voor de geschiedenis, namelijk Artikel 1 van onze Grondwet. Dit artikel luidt dat “iedereen die zich in Nederland bevindt in gelijke gevallen gelijk moet worden behandeld.” De woorden van de Korpschef wijzen op een rechtsstatelijke *mindset* aan de top van onze politie. Dit betekent vooral -in de geest van Professor Cleveringa die in november 1940 een protestrede hield tegen het ontslag van Joodse collega's⁶⁰ – moed tonen en de rechtsstatelijke rug rechthouden, hetgeen geen sinecure is in deze tijden. Niet voor niets liet ik bij het ontwerp van mijn toga voor mijn leerstoel aan de Nederlandse Defensieacademie de woorden van Artikel 1 in de voering van mijn toga borduren.

Komend aan het einde van mijn rede wil ik graag allen danken die aan de totstandkoming van mijn benoeming hebben bijgedragen. Het College van Bestuur en het Bestuur van de Faculteit *Governance and Global Affairs* wil ik danken voor het besluit mij te benoemen. De Faculteit Militaire Wetenschappen van de Nederlandse Defensieacademie wil ik danken voor de ruimte die mij wordt gegund om de taken en verantwoordelijkheden aan de Universiteit Leiden uit te kunnen oefenen. De Korpsleiding van de Nationale Politie wil ik bedanken voor het vertrouwen en voor de totstandbrenging van deze bijzondere leerstoel Politiestudies.

Dank ben ik tevens verschuldigd aan generaties politiewetenschappers in wiens voetsporen ik mag treden. Zij zijn mij voorafgegaan met meters - nee bibliotheken (!) - vol boeken, rapporten en artikelen. Deze leerstoel Politiestudies beoogt een brug te vervullen tussen eerdere en toekomstige generaties politiewetenschappers.

Met liefde draag ik deze oratie op aan de toekomstige generatie jonge politiewetenschappers. Zij worden uitgedaagd om voort te bouwen op het fundament van een rijke wetenschappelijke erfenis die hen is nagelaten. Aan hen wil ik meegeven dat het niet erg is om te twijfelen, maar dat het juist goed is om steeds weer nieuwe vragen te stellen.

Velen van u waren in wisselende samenstellingen aanwezig bij mijn vorige oraties. Graag dank ik allen zeer voor uw aanwezigheid. Aan u allen zou ik willen meegeven: laten we elkaar informeren en inspireren. Onze nieuwsgierigheid fungeert daarbij als een baken in dichte mist. In de politiewetenschap bestaat niet één enkelvoudige waarheid, maar een interactie van waarheden en werkelijkheden. Enige synergie is daarbij wel verstandig: hier kunnen we nog wat van de vogelwereld leren. *Let's dance in the sky, like the starlings*. Laten we in de blauwe lucht dansen, net als de spreeuwen.⁶¹ Een spreeuwendans is een wonder. Georkestreerd, een indrukwekkende vertoning, een wolk die als één organisme lijkt te bewegen.

Deze bijzondere leerstoel politiestudies gaat niet over mij, maar over ons. Als leerstoelhouder en -hoeder rest mij slechts nederigheid en dienstbaarheid, om samen met u de politiewetenschap in Nederland naar een hoger plan te brengen.

Ik heb gezegd.

Referenties

- Adang, O., Mali, B., & Timmer, J. (2018). *Politiegeweld in zicht. Naar een visie op de hantering van het politieke geweldmonopolie*. Politieacademie: Apeldoorn.
- Algemene Rekenkamer (2024), *Tussentijdse publicatie: Inzicht in kosten per politietraak*, 14 november 2024, Brief aan de Tweede Kamer: www.rekenkamer.nl.
- Allum, Felia and Den Boer, Monica (2013), "United We Stand? Conceptual Diversity in the EU Strategy Against Organized Crime", *Journal of European Integration*, 35, 2: 135-150.
- Anderson, Malcolm, Den Boer, Monica, Cullen, Peter, Gilmore, William, Raab, Charles en Walker, Neil (1995), *Policing the European Union: Theory, Law and Practice*, Oxford: Clarendon Press.
- Bakker, Edwin (2023), "Bewaken en beveiligen en de politie. Verleden, heden toekomst", in Van Hoorn, Jaco en Van Bavel, Maud (Eds.), *Onze politie in een kwetsbare rechtsstaat*, Antwerpen/'s-Hertogenbosch: Gompel & Svacina, pp. 111-125.
- Bayley, D.H. (1996), *Police for the Future*. New York: Oxford University Press.
- Bayley, David H. en Shearing, Clifford D. (1996), "The Future of Policing". *Law and Society Review*, 30(3): 585-606.
- Bayley, D. and Shearing, C. (2001), *The New Structure of Policing: Description, Conceptualization and Research Agenda*, Washington DC: National Institute of Justice, <http://www.ojp.usdoj.gov/nij>.
- Bekkers, V. Sluis, A., Devroe, E., Prins, R., Cachet, L., Nuij, W., Waltheer, J. en Akerboom, M. (2017), *Politiebestel in balans? Politiek-bestuurlijke sturing, democratische verantwoording, samenwerking en maatschappelijke inbedding in een nationaal politiebestel*, Rotterdam: Erasmus Universiteit.
- Bervoets, E., E.-J. Scheffer & G.-J. Schippers (2024), "Gemeentelijk Blauw", in Muller, E.R., Kop, N. en Van der Torre, E. (Eds.), *Politie. Organisatie en functioneren van de politie in Nederland*, Deventer, Wolters-Kluwer Deventer: Wolters-Kluwer: 209-226.
- Bittner, Egon (1970), *The functions of the police in modern society. A review of background factors, current practices, and possible role models*. Cambridge, MA: Oelgeschlager, Gunn & Hain.
- Blair, Robert A. (2020), *Peacekeeping: Policing and the Rule of Law after Civil War*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Blaustein, Jarrett, Miccelli, Maegan, Hendy, Ross, Hutton Burns, Kate (2023), Resilience policing and disaster management during Australia's Black Summer bushfire crisis, *International Journal of Disaster Risk Reduction*, Volume 95.
- Boutellier, H. (2005). *De veiligheidsutopie. Hedendaags onbehaag en verlangen rond misdaad en straf*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers (BJU).
- Brodeur, Jean-Paul (1983), "High Policing and Low Policing: Remarks about the Policing of Political Activities", *Social Problems*, Volume 30, Issue 5: 507-52.
- Brodeur, Jean-Paul (2010). *The Policing Web*. Oxford: Oxford University Press.
- Boer, Monica den (2018) (Ed.), *Comparative Policing from a Legal Perspective*, Edward Elgar: Research Handbooks in Comparative Law.
- Boer, Monica den (2022a), "The Crime-Terror Nexus in Europe: Time to Break the Security Silos", *Journal of European and American Intelligence Studies*, Volume 5, Number 1, pp. 39-60.
- Boer, Monica den (2022b), "Go with the Flow and Undo the Knots: Transnational Nodal Intelligence-Led Policing Against Organized Crime", Allum, Felia and Gilmour, Stan (Eds.), *Routledge Handbook on Transnational Organized Crime*, 2e ed., London: Routledge, pp. 450-464.
- Boer, Monica den (2014), "Intelligence-Led Policing in Europe: Linger between Idea and Implementation", Isabelle Duyvesteyn, Ben de Jong and Joop van Reyn (Eds.), *The Future of Intelligence. Challenges in the 21st Century*, Oxon: Routledge, pp. 113-132.

- Boer, Monica den (2024), “Internationale politiesamenwerking”, in Muller, E.R., Kop, N. en Van der Torre, E. (Eds.), *Politie. Organisatie en functioneren van de politie in Nederland*, Deventer: Wolters-Kluwer, pp. 537-560.
- Boer, Monica den (2012), “Is de Nationale Politie Klaar voor Europa?”, *Strafblad*, afl 1, jubileumnummer, jrg. 10: 43-53.
- Boer, Monica den (2015), “Juggling the Balance between Preventive Security and Human Rights in Europe”, *Security & Human Rights*, Special Issue Cyber Crime, Liesbeth van der Heide and Jelle van Buuren (Eds.), 26: 126-146.
- Boer, Monica den (2004), *Out of the Blue: Police Perspectives on Europe, Governance and Accountability*, Oratie ter aanvaarding van de bijzondere leerstoel Vergelijkende Bestuurskunde, in het bijzonder de internationalisering van de politiefunctie Amsterdam/Apeldoorn, Vrije Universiteit Amsterdam/ Politieacademie, 24 november 2004; www.politieacademie.nl.
- Boer, Monica den (2014), “Police, Policy and Politics in Brussels: Scenarios for the Shift from Sovereignty to Solidarity”. *Cambridge Review of International Affairs*, Special Issue Supranational Governance and European Internal security, Volume 27, Issue 1: 48-65.
- Boer, Monica den (2022c), *When Peace falls to Pieces: Prospects for Military Policing in Turbulent Times*, Oratie ter gelegenheid van de aanvaarding van de Leerstoel Military Policing Operations, Faculteit Militaire Wetenschappen, Nederlandse Defensieacademie, Breda 22 juni 2022; www.defensie.nl/nlda
- Boer, Monica den (2002), “Towards an Accountability Regime for an Emerging European Policing Governance”, *Policing and Society*, Special Issue: “Policing Accountability in Europe”, Volume 12, Number 4: 275-289.
- Boer, Monica den (1997), “Wearing the Inside Out: European Police Cooperation between Internal and External Security”, *European Foreign Affairs Review*, Vol. 2, Issue 4: 491 - 508.
- Boer, Monica den, Bervoets, Eric en Hak, Linda (2022), “Preparing for Future Pandemic Policing. First Lessons Learnt on Policing and Surveillance during the COVID-19 Pandemic”, *European law Enforcement Research Bulletin*, SCE 5: 261-271.
- Boer, Monica den, Bervoets, Eric en Hak, Linda (Eds.) (2023), *Plural Policing, Security and the COVID Crisis. Comparative European Perspectives*, Palgrave Macmillan: Col-lumpton.
- Boer, Monica den en Block, Ludo (Eds.) (2013), *Liaison Officers: Essential Actors in Transnational Policing*, Den Haag: Eleven Publishers.
- Boer, Monica den en Bruggeman, Willy (2010), “Ethics and Policing in the Emerging EU Internal Security Architecture”, in Monica den Boer and Emile Kolthoff (eds.), *Ethics and Security*, Den Haag: Eleven International Publishing, pp. 141-164.
- Boer, Monica den en Buuren, Jelle van (2012), “Security Clouds: Towards an Ethical Governance of Surveillance in Europe”, *Journal of Cultural Economy*, special issue edited by Marieke de Goede and Louise Amoore, Vol. 5, Issue 1: 85-103.
- Boer, Monica den, Fehervary, Janos, Jaschke, Hans-Gerd en Nogala, Detlef (Eds.), (2017), *The Future of European Policing, European Police Science and Research Bulletin*. Police Science and Police Practice in Europe, Special Conference Edition, No. 2, 2017: <https://www.cepol.europa.eu/science-research/bulletin>.
- Boer, Monica den, Fyfe, Nick en Moggré, Maarten (2018), “Police Leadership in Times of Transition”, *Policing: A Journal for Policy and Practice*, Vol. 12, Issue 4: 388-397.
- Boer, Monica den en Leijtens, Hans (2017), “De vervlechting tussen politie en krijgsmacht in Europa. Impact van een hybridiserende veiligheidsagenda”, *Cahiers*, jrg. 2017-3: 55-75.
- Boer, Monica den en Matthys, Joery (2024), “Politie & Wetenschap in Nederland: *It Takes Two to Tango*”, in Van Dijk, Auke, Verhage, Antoinette, Easton, Marleen, Terpstra & Bruggeman, Willy (eds.), *Cahiers Politiestudies, Politie en Wetenschap*, jrg. 2024-4: 155-176.

- Bruggeman, Willy (2002), "Policing and accountability in a dynamic European context", *Policing and Society*, Vol. 12, Issue 4: 259-273.
- Çelik, Saniye (2024), *Van willen naar zijn. De ambivalentie over diversiteit en inclusie*. Inaugurele rede, Leiden: Universiteit Leiden, 22 november 2024.
- Çelik, Saniye en Westerink, Marieken (2023), "Van moeten naar willen. Diversiteit en inclusie bij de Nationale Politie", in Van Hoorn, Jaco en Van Bavel, Maud (Eds.), *Onze politie in een kwetsbare rechtsstaat*, Antwerpen/s-Hertogenbosch: Gompel & Svacina, pp. 301-318.
- Commissie Evaluatie Politiewet 2012 (Commissie Kuijken) (2017), *Evaluatie Politiewet 2012: Doorontwikkelen en verbeteren*, november 2017: https://www.eerstekamer.nl/overig/20171116/evaluatie_politiewet_2012_2/document.
- Crawford, Adam (1995), "Appeals to Community and Crime Prevention." *Crime, Law and Social Change*. 22: 97-126.
- Dijk, Tom van, Musscher, Paul van en Versteegh, Peter (2015), "Doen wat nodig is, kwalitatieve sturing en verantwoording", *Cahiers Politiestudies*, jrg. 2015-4, nr 37: 137-168.
- Directoraat-Generaal Politie en Veiligheidsregio's (2023), *White Paper Versterking van de Politiefunctie*, gedownload via Tweede Kamer: <https://open.overheid.nl/documenten/dpc-533c2a43a9339cb0809440ec30c1e3d06b148f82/pdf>.
- Duijneveldt, Ivo van (2024), *De maatschappelijke integratie van de politie*, Meppel: Boom Criminologie.
- Easton, Marleen, Moelker, René, Den Boer, Monica, Vander Beken, Tom, Janssens, Jelle (Eds.) (2010), *Blurring Military and Police Roles*, (Eds), Het Groene Gras, Den Haag: Eleven International Publishers.
- Egmond, S.A. (2017), *De digitale wijkagent: Een onderzoek naar de grenzen van het virtuele politiebureau*. Heerlen: Open Universiteit.
- Fielding, Nigel, Bullock, Karen en Holdaway, Simon (2020), *Critical Reflections on Evidence-Based Policing*. Oxon: Routledge.
- Fijnaut, Cyrille (2012), *Het Nationale Politiekorps. Achtergronden, Controverses en Toekomstplannen*. Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker.
- Garland, David (1996), "The Limits of the Sovereign State", *British Journal of Criminology*, 34, 4: 445-471.
- Goldsmith, Andrew J. and Lewis, Colleen (Eds.) (2000), *Civilian Oversight of Policing. Governance, Democracy and Human Rights*, Oxford/Portland, Oregon: Hart Publishing.
- Groot, Rienk de (2023), "De zware en georganiseerde drugscriminaliteit", in Hoorn, Jaco van en Bavel, Maud van (Eds.), *Onze politie in een kwetsbare rechtsstaat*, Antwerpen/s-Hertogenbosch: Gompel & Svacina, pp. 69-109.
- Ham, Tom van, Rovers Michiel en Boer, Monica den (2021), "Wisdom of the Crowds': Crowd Control and Intelligence Gaps during the COVID-19 Pandemic", *Journal of European and American Intelligence Studies*, Vol. 4, No. 1: 11-30.
- 't Hart, Paul (2023), "Geitenpaadjes vinden. Kan de Nationale Politie uitgroeien tot een publieke institutie?", Hoorn, Jaco van en Bavel, Maud van (Eds.) (2023), *Onze politie in een kwetsbare rechtsstaat*, Antwerpen/s-Hertogenbosch: Gompel & Svacina, pp. 241-258.
- HCSS (The Hague Centre for Strategic Studies) (2017), *Grote Bewegingen, Grote Impact. Eerste verkennende studie naar belangrijke trends en maatschappelijke vraagstukken voor de politie*, Den Haag: HCSS; https://hcss.nl/wp-content/uploads/2017/09/HCSS_Rapport-Grote-bewegingen-grote-impactpolitie.pdf.
- Heijder, A. (1989), *Management van de politiefunctie. Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleraar in de politiestudies vanwege de Stichting tot Bevordering van Politiestudies*, aan de Vrije Universiteit te Amsterdam op donderdag 19 januari 1989, Arnhem: Gouda Quint.
- Hoogenboom, Bob (2023), "Vier politiestenario's 2033", in Hoorn, Jaco van en Bavel, Maud van (Eds.) (2023), *Onze politie in een kwetsbare rechtsstaat*, Antwerpen/s-Hertogenbosch: Gompel & Svacina, pp.187-205.
- Hoogenboom, Bob (2010), "The World of Policing and Security is Not Flat", *Cahiers Politiestudies*, jrg 2010-3, nr. 16: 269-288.

- Hoorn, Jaco van en Bavel, Maud van (Eds.) (2023), *Onze politie in een kwetsbare rechtsstaat*, Antwerpen/s-Hertogenbosch: Gompel & Svacina, pp. 69-109.
- Independent Police Commission (2015), *Policing for a Better Britain*, <https://hansard.parliament.uk/lords/2013-12-05/debates/13120564000842/PoliceIndependentPoliceCommissionReport>.
- Jansen, Thijs en Hoorn, Jaco van (2023), “Nu is het moment: de uitvoering centraal. Hoe de politie anders bestuurd kan worden”, in Hoorn, Jaco van en Bavel, Maud van (Eds.) (2023), *Onze politie in een kwetsbare rechtsstaat*, Antwerpen/s-Hertogenbosch: Gompel & Svacina, pp. 279-300.
- Johnston, Les (1992), *The Rebirth of Private Policing*. London: Routledge.
- Jones, Trevor (2003), ‘The governance and accountability of policing’, in Newburn, T. (ed.), *The Handbook of Policing*, Cullompton: Willan Publishers.
- Jones, Trevor en Newburn, Tim (Eds.) (2006), *Plural Policing. A comparative perspective*, London & New York: Routledge.
- Jones, Trevor en Newburn, Tim (2002), “The Transformation of Policing? Understanding current trends in policing systems”, *British Journal of Criminology*, Volume 42, Issue 1: 129-146.
- Jones, Trevor, Newburn, Tim and Smith, David J. (1994), *Democracy and policing*. Policy Studies Institute: London.
- Kanne, Peter (2024), “Opinie: Genotzuchtige Nederlander raakt slaapwandeland achterop in de wereld”, *de Volkskrant*, 11 december 2024.
- Kirby, S. (2013), *Effective Policing? Implementation in Theory and Practice*, Palgrave MacMillan Ltd., UK.
- Kleijer-Kool, Lianne, en Bitter, Lisette (2024), “Is de politietraag een zorgtaak?”, *Tijdschrift voor de Politie*, nr. 4: 36-40.
- Kop, N. en Lam, J. (2024), “Politie en burgers”, in Muller, E.R., Kop, N. en Van der Torre, E. (Eds.), *Politie. Organisatie en functioneren van de politie in Nederland*, Deventer: Wolters-Kluwer, pp. 511-536.
- Landman, W. en Groothuis, S. (2022), *Politiewerk op het web. Een verkennend onderzoek naar online gegevensvergaring door de politie*. Politiewetenschap 126. Amersfoort: Twynstra en Gudde.
- Leijen, Ingmar, Van Herk, Hester & Bardi, Anat (2022), “Individual and generational value change in an adult population, a 12-year longitudinal panel study”, *Scientific Reports*, www.nature.com, 12: 17844.
- Loader, Ian (2000), “Plural Policing and Democratic Governance”, *Social and Legal Studies*, Vol. 9, Issue 3: 324-345.
- Loader, Ian en Walker, Neil (2001), “Policing as a Public Good: Reconstituting the Connections between Policing and the State”, *Theoretical Criminology*, Vol. 5, Issue 1: 9-35.
- Lustgarten, Laurence (1986), *The Governance of Police*. London: Sweet & Maxwell.
- McLaughlin, Eugene (2007), *The New Policing*, London: Sage Publications.
- McLaughlin, E. en Murji, K. (1995), “The End of Public Policing. Police Reform and the New Managerialism”, in Noaks, L., Maguire, M. and Levi, M. (Eds.), *Contemporary Issues in Criminology*, Cardiff: University of Wales Press.
- Manning, Peter K. (2016), *Democratic policing in a changing world*, London: Routledge (eerder verschenen bij Paradigm Publishers in 2010; Taylor and Francis).
- Marenin, Otwin (1996), “Policing Change, Changing Police: Some Thematic Questions”, in Marenin, Otwin (Ed.), *Policing Change, Changing Police. International Perspectives*. New York and London: Garland Publishing, pp. 3-22.
- Mazerolle, Lorraine and Ransley, Janet (2006) (eds.), *Third Party Policing*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Meijer, A.J. (2024), *Transformatieve politie. Over de politie-functie, nieuwe maatschappelijk conflicten en de just transition*; <https://www.websitevoordepolitie.nl/content/uploads/2024/12/MEIJER-Transformatieve-politie-241022.pdf>.
- Meurs, T., & Kreulen, B. J. (2017). De uitdagingen voor gebiedsgebonden politiezorg. Ambigue ontwikkelingen,

- platgetreden paden en nieuwe wegen. *Justitiële Verkenningen*, 43(4): 64-80.
- Meurs, Teun, Van Duijneveldt, Ivo, Stronks, Sara, Steenbrink, Jan, Vermeulen, Kim en Van der Wal, Ronald (2024), “De paradoxen van politiewerk op het platteland”, *Tijdschrift voor de Politie*, nr. 4: 26-30.
- Mol, Esther de, en Schenk, Roelant (2024), “Manifest lokaal gezag”, *Tijdschrift voor de Politie*, nr. 4: 20-23.
- Moravcsik, Andrew en Schimmelfennig, Andrew (2019), “Liberal intergovernmentalism”, Hst. 4 in Wiener, Antje, Börzel, Risse, Thomas (Eds.), *European Integration Theory*, Oxford: Oxford University Press, pp. 64-84.
- Morgan, Rod, and Newburn, Tim (1997), *The Future of Policing*, Oxford: Clarendon Press.
- Mulder, Hans en Schönfeld, Hans (2023), “Historie als basis voor de toekomst”, in Van Hoorn, Jaco en Van Bavel, Maud (Eds.) (2023), *Onze politie in een kwetsbare rechtsstaat*, Antwerpen/s-Hertogenbosch: Gompel & Svacina, pp. 127-159.
- Muller, E.R. (2002), “Policing and accountability in the Netherlands: A Happy Marriage or a Stressful Relationship”, *Policing and Society*, Vol. 12. Issue 4: 249-258.
- Muller, E.R. (2024a), “Politie in een democratische rechtsstaat”, in Muller, E.R., Kop, N. en Van der Torre, E. (Eds.), *Politie. Organisatie en functioneren van de politie in Nederland*, Deventer: Wolters-Kluwer, pp. 43-67.
- Muller, E.R. (2024b), “Politie en wetenschap in perspectief”, in Muller, E.R., Kop, N. en Van der Torre, E. (Eds.), *Politie. Organisatie en functioneren van de politie in Nederland*, Deventer: Wolters-Kluwer, pp. 579-586.
- Nadelmann, Ethan A. (1993), *Cops Across Borders. The Internationalization of U.S. Criminal Law Enforcement*, PennState University Press: University Park.
- Naeyé, Jan (2014), *De organisatie van de Nationale Politie*, Deventer: Kluwer.
- Nationale Ombudsman (2024), *Informatievoorziening en klachtbehandeling van politie niet op orde*, Publicatienummer 2024/128, Den Haag: <https://www.nationaleombudsman.nl/system/files/rapport/20240128%20Informatievoorziening%20en%20klachtbehandeling%20van%20politie%20niet%20op%20orde.pdf>.
- O'Neill, Megan, De Maillard, Jacques & Van Steden, Ronald (2023), “The enforcement turn in plural policing? A comparative analysis of public police auxiliaries in England and Wales, France and The Netherlands”, *European Journal of Criminology*, Volume 20, Issue 5: 1681-1700.
- Os, Peter van (2024), “Gebiedsgebonden politie, bestaat dat nog?”, Boekbespreking in *Cahiers Politiestudies*, Jrg 2024-4, nr. 7, pp. 177-182, van Ivo van Duijneveldt (2024), *De maatschappelijke integratie van de politie*, Den Haag: Boom.
- Paepe, J. de, Matthys, J. en Bakker, E. (2024), “Politiestudies in Nederland: een terugblik, de actuele stand van zaken en toekomstperspectief”, in Muller, E.R., Kop, N. en Van der Torre, E. (Eds.), *Politie. Organisatie en functioneren van de politie in Nederland*, Deventer: Wolters-Kluwer, pp. 561-577.
- Projectgroep Visie op de Politiefunctie / B.J.A.M. Welten (2005), *Politie in ontwikkeling: Visie op de Politiefunctie*, Den Haag: NPI; <https://mediatheek.politieacademie.nl/pdf/36670.pdf>.
- Rapport, B., Adang, O., Daillère, A., de Paepe, J., Dymond, A., Easton, M., & Skinner, S. (2020). *Police lethal force and accountability: Monitoring deaths in Western Europe*. Exeter: University of Exeter.
- Reenen, Piet van (2023), “De beheerste politiewetenschappen. Tien jaar Nationale Politie en wetenschap”, in Hoorn, Jaco van en Bavel, Maud van (Eds.) (2023), *Onze politie in een kwetsbare rechtsstaat*, Antwerpen/s-Hertogenbosch: Gompel & Svacina, pp. 319-335.
- Regan, Isabella, en Van der Kemp, Jasper (2024), “Digitale burgeropspoorders. Implicaties voor de politieprijktijk”, *Tijdschrift voor de Politie*, nr 4: 42-45.
- Reiner, Robert (2012), “Policing and Social Democracy: Resuscitating a Lost Perspective”, *Cahiers Politiestudies*, jrg. 2012-4: 191-114.

- Reiner, Robert (2010), *The Politics of the Police*, Oxford: Oxford University Press, 4^e editie.
- Rienks, Rutger (2015), *Predictive Policing. Taking a Chance for a Safer Future*, Politie – Landelijke Eenheid – DLIO.
- Rijksrecherche (2017), *Brochure over onze taken richting politieambtenaren*: <https://www.rijksrecherche.nl/organisatie-rijksrecherche/publicaties/brochures/2017/08/31/politie>.
- Schaap, Dorian en Salet, Renze (2023), “De politie en burger”, in Van Hoorn, Jaco en Van Bavel, Maud (Eds.) (2023), *Onze politie in een kwetsbare rechtsstaat*, Antwerpen/s-Hertogenbosch: Gompel & Svacina, pp. 219-239.
- Schaap, D., en Terpstra, J. *Het Turbulente Politiebestel*, Den Haag: Boom, 2018.
- Schuilenburg, Marc (2024), *Making Surveillance Public. Why You Should Be More Woke About AI and Algorithms*, Eleven Publishers: Den Haag.
- Shapland, Joanna, en Vagg, Jon (2023), *Policing by the Public*, London: Routledge (eerder verschenen in 1988).
- Shearing, Clifford. (1996) “Reinventing Policing: Policing as Governance,” in Marenin, O. (ed.), *Policing Change: Changing Police*. New York: Garland Press, pp. 285-307.
- Shearing, Clifford (1992) “The Relation between Public and Private Policing,” in Tonry, M. & Morris, N. (Eds.), *Modern Policing*. Chicago: Univ. of Chicago Press, pp. 399-434.
- Shearing, Clifford en Stenning, Philip (1983) “Private Security: Implications for Social Control,” *Social Problems*, 30(5): 493-506.
- Skolnick, Jerome H., & Bayley, David H. (1986), *New Blue Line – Police Innovation in Six American Cities*. New York: Free Press.
- Steden, Ronald van, Anholt, Rosanne en Koetsier, Rein (2021), *De kracht van gebiedsgebonden politiewerk. Een internationale literatuurstudie*, Politie Nederland / Vrije Universiteit, Amsterdam / Nederlands Studiecentrum voor Criminaliteit en Rechtshandhaving, Amsterdam; <https://nscr.nl/app/uploads/2021/03/VanSteden-Anholt-Koetsier-2021-De-kracht-van-GGP.pdf>.
- Steden, Ronald van en Huberts, Leo (2007), “The Netherlands”, in Jones, Trevor, and Newburn, Tim (Eds.) (2006), *Plural Policing. A Comparative Perspective*, London & New York: Routledge, pp. 12-33.
- Steden, Ronald van, en Jones, Trevor (2010), “Explaining the growth of plural policing: Comparing the Netherlands and Britain”, *Cahiers Politiestudies*, 3, nr. 16: 289-306.
- Steden, Ronald van en Sarre, Rick (2007), “The Growth of Privatized Policing: Some Cross-national Data and Comparisons”, *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice* 31, nr. 1: 51-71.
- Stenning, Philip (2009), “Governance and accountability in a plural policing environment – the story so far.” *Policing: A Journal of Policy and Practice*, Volume 3, Issue 1: 22-33.
- Stipriaan, René van (2025), *Afscheid van het Oude Nederland. Kunnen we onze democratie nog redden?* Amsterdam: Querido.
- Straver, Ries (2024), “Het belang van de maatschappelijke integratie van de politie”, *Tijdschrift voor de Politie*, nr. 4: 6-9.
- Terpstra, Jan (2018), “Evaluatie Politiewet 2012. Dwaalwegen en misvattingen”, *Nederlands Juristenblad*, 19-1-2018, afl. 3: 189-193.
- Terpstra, Jan (2015), “Publieke verantwoording in een pluriform politiebestel”, in *Cahiers Politiestudies*, jrg 2015-4, nr. 37: 169-182.
- Terpstra, Jan (2010), *Het veiligheidscomplex. Ontwikkelingen, strategieën en verantwoordelijkheden in de veiligheidszorg*. Den Haag, Boom Juridische Uitgevers (BJU).
- Terpstra, J. B., & Salet, R. (2023). “Gebiedsgebonden politiewerk in superdiverse wijken”. *Cahiers Politiestudies*, 67(2), 33-62.
- Tops, P., Os, P. van, Duin, M. van en Zouridis, S. (2010), *Sleuren of sturen, gemeenten en de sturing van veiligheid en politie*, Apeldoorn/Den Haag: Politieacademie/ Vereniging van Nederlandse Gemeenten.
- Tops, P., Os, P. van en Torre, E. van der (2016), *Sleuren of sturen: Gemeenten en de sturing van veiligheid en politie*, Apeldoorn/Den Haag: Politieacademie/ Vereniging van

- Nederlandse Gemeenten; <https://vng.nl/sites/default/files/publicaties/2016/20161208-essay-pieter-tops.pdf>.
- Tops, P., Ostaaijen, J. van, Boswijk, R. (2022), *Lokaal veiligheidsbeleid in 2030. Normaliseren, versnellen en alert blijven*, Den Haag: Vereniging van Nederlandse Gemeenten / Stichting Maatschappij en Veiligheid.
- Tops, P. en Torre, E.J. van der (2024), “Georganiseerde misdaad, ondermijning en politie”, in *Politie. Organisatie en functioneren van de politie in Nederland*, Deventer: Wolters-Kluwer, pp. 267-288.
- Torre, E.J. van der (2024), “Gebiedsgebonden politie”, in Muller, E.R., Kop, N. en Van der Torre, E. (Eds.), *Politie. Organisatie en functioneren van de politie in Nederland*, Deventer, Wolters-Kluwer: 93-111.
- Venrooij, Ward, De Vries, Arnout, Roijendijk, Linsey en Henninger, Frans (2024), “Nut en noodzaak van AI voor online politiewerk?”, *Tijdschrift voor de Politie*, nr. 4: 10-14.
- Vijver, C.D. van der (1999), *Inleiding tot de politiestudies*. Enschede: IPIT (interne publicatie).
- Walker, Neil (2000), *Policing in a Changing Constitutional Order*, Modern Legal Studies, London: Sweet & Maxwell.
- Walker, Neil (2002), “Policing and the Supranational”, *Policing and Society*, Special Issue: “Policing Accountability in Europe”, Volume 12, Number 4: 307-321.
- Walker, S. (2006), *Police accountability: current issues and research needs*. Washington D.C.: National Institute of Justice; <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/grants/218583.pdf>.
- Walker, S. & Archbold, C.A. (2014), *The New World of Police Accountability*. Los Angeles: Sage, 2e ed.
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) (2021), *Politiefunctie in een veranderende omgeving*, Working Paper 51, Den Haag: WRR.
- Wiarda, J. & Vrolijk, J. (2012), “Het democratisch gat in het politiebestel en de legitimiteit van de politie. Politie anno 2012.” *Justitiële Verkenningen*, jaargang 38.
- Wintle, M. (1996), “Policing the liberal state in the Netherlands: The Historical context of the current reorganization of the Dutch police”, *Policing & Society*, 6, 3: 181-197.
- Woude, Maartje van der (2023), *De politiefunctie in de explosie en hyperdiverse veiligheidssamenleving*, White Paper Van Vollenhoven Instituut voor Recht, Bestuur en Samenleving, Leiden: Universiteit Leiden; <https://open.overheid.nl/documenten/36f487b7-e565-4eaf-9543-657418229989/file>.
- Zedner, Louise (2006), “Policing before and after the police: the historical antecedents of contemporary crime control”, *British Journal of Criminology*, 46: 78-96.

Noten

- 1 *White Paper politiefunctie*, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/12/07/tk-bijlage-1-white-paper-politiefunctie>; geraadpleegd 10 januari 2025; *De betekenis van de politie in de samenleving. Artikel 3 van de Politiewet, de politietaak opnieuw doordacht*, Nationale Politie, 2025.
- 2 Met inachtneming van recente berichtgeving over de onder-schepping van minder cocaïne in grote havens en de verleg-ging van routes door bendes, zie *NRC*, 24 januari 2025, p. 15.
- 3 NOS Nieuws, “Vorig jaar 41 miljoen aan crypto in beslag genomen: ‘Een recordvangst’”, 23 januari 2025, NOS.nl.
- 4 “94% van alle onderzochte huishoudens in de EU heeft Inter-net. In 2024 lagen de hoogste percentages Internetgebruikers in Luxemburg en Nederland, namelijk op 99%.” Zie Eurostat: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Digital_economy_and_society_statistics_-_households_and_individuals
- 5 Zie ook Centraal Planbureau (CPB), “De Nederlandse econo-mie in historisch perspectief”, www.cpb.nl
- 6 Minister van Justitie en Veiligheid en Minister van Defensie, “Weerbaarheid tegen militaire en hybride dreigingen”, Brief aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, 6 december 2024.
- 7 Interview Thomas van Groningen, *Sven Op 1*, 8 januari 2025; <https://podcastluisteren.nl/pod/Sven-op-1>.
- 8 Al in 1996 stelden Bayley en Shearing (1996: 587) vast dat in de Verenigde Staten het aantal private veiligheidsactoren drie keer zo hoog was dan het aantal publieke politieagenten. Ook het aantal niet-commerciële actoren dat de politiefunc-tie uitoefent is groot en waaiert geleidelijk uit (Shearing & Stenning, 1983). Deze ontwikkeling is tevens zichtbaar in Ne-derland en Europa, bijvoorbeeld in de vorm van buurtvaders, burgeropspoorders en *Whatsapp*-buurtwachten. “*Auxilia-ries*” kunnen worden beschouwd als een verlengstuk van de politiefunctie in de uitvoering van rechtshandhavende taken. Als zodanig vormen zij geen waarlijk alternatief voor de uit-oefening van de publieke politiefunctie (O’Neill, et al., 2023). Mogelijk heeft privatisering de uitgaven voor de uitvoering van de publieke politiefunctie gedrukt (O’Neill, De Maillard en Van Steden 2023; Regan en Van der Kemp, 2024).
- 9 Jones & Newburn identificeerden meerdere mogelijke oorzaken voor deze privatisering: 1) vanwege de tekorten in

de overheidsfinanciering van de politie kan de politie niet meer aan de veiligheidsbehoefte doen, en dit gat/deze leemte wordt gevuld door commerciële actoren; 2) er heeft een bewuste verschuiving plaatsgevonden van de publieke naar de private sector, waardoor publieke politiefuncties gaandeweg geprivatiseerd zijn geraakt; 3) een nieuwe inrichting van de publieke ruimte vraagt om een andere vorm van politiezorg; 4) fundamentele veranderingen in onze post-moderne maat-schappij vragen om een fundamenteel andere politie (Jones and Newburn, 2007: 6).

- 10 “*For David Bayley and Clifford Shearing (1996, 2001) such changes represent a watershed in the evolution of our systems of crime control and law enforcement.*” (Op cit. Jones and New-burn, 2007: 9). Bewust en onbewust zijn in het politieland-schap schemerzones ontstaan, blijkend uit het volgende citaat uit Bayley and Shearing (1996: 590): “*In a development that is found across northern America, police not only sell their protec-tive services but allow their own officers to be hired as private security guards practice known as “moonlighting.”*” Daarnaast zijn steeds grotere percentages burgers werkzaam binnen de politie en worden ook senioren en politievrijwilligers ingezet om delen van de (non-executieve) politietaken uit te voeren.
- 11 In 2001 gebruikten Bayley en Shearing de term “multi-latera-lisering” voor de fundamentele wijzingen die zich destijds al in het politielandschap voltrokken, waarbij onderscheid werd gemaakt tussen de politietaak zoals deze wordt geleverd en politietaken zoals deze worden geautoriseerd Bayley and Shearing, 2001: vii): “*(...) a host of non-governmental groups have assumed responsibility for their own protection, and a host of nongovernmental agencies have undertaken to provide secu-rity services. Policing has entered a new era, an era characteri-zed by a transformation in the governance of security.*” (Bayley and Shearing, 2001: 1).
- 12 In Bijlage 1 van het *White Paper* van het Directoraat-Generaal Politie en Veiligheidsregio’s (2023) spreekt men van de vol-gende organisaties: “Publieke organisaties met een domein- of activiteit specifieke taak zijn de bijzondere opsporingsdien-sten: de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA), de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (FIOD), de Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (SIOD) en de Inlichtingen- en Opsporingsdienst van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (ILT-IOD).”

- 13 Zie ook een uiteenzetting over het risico van onder andere eigenrichting en geringe verantwoording door Terpstra, 2015, p. 177 stelt het volgende: “Van buurtwachten wordt nogal eens verondersteld dat zij ongewenste effecten kunnen oproepen. Dat heeft vooral betrekking op situaties waarin buurtwachten actief interveniëren door andere buurtbewoners op hun gedrag aan te spreken en hen zo daarop te corrigeren. Onder meer is gewezen op het risico dat buurtwachten kunnen leiden tot escalatie van conflicten, verscherping van sociale spanningen tussen bewonersgroepen, uitsluiting, provocatie, of eigenrichting (...)” (verwijst daarbij naar Terpstra & Kouwenhoven, 2004).
- 14 Passend is dit citaat van Bayley and Shearing 2001: 9: “*During the past century, governments have been both the primary auspices and the primary providers of policing. Paradoxically, they have also, in their role as authorizers of policing, contributed substantially to the current multi-lateralization of policing, the very phenomenon that is undermining their monopoly.*” Zedner (2006) roept tevens op tot een heroriëntatie met haar historische analyse, namelijk dat het verlies van het staatsmonopolie op (politie-)geweld de staat zou dwingen meer controle tot zich te nemen, waarbij zij de vraag stelt of het staatsmonopolie wellicht illusoir was en een historische uitzondering vormde (“*historical blip*”).
- 15 Zie ook Walker (2000), die een mate van centralisatie en nationalisering in het Britse politiebestedel waarnam, aangezien nationale en centrale controle over de doelen en over de middelen werd ingevoerd, ondanks het voortbestaan van 43 *constabulary forces* in Engeland en Wales.
- 16 “*Police as agents of state coercion*”, McLaughlin, 2007: 79.
- 17 Voor een reflectie op het vorige politiebestedel dat was gebaseerd op de Politiewet 1993, zie Wintle (1996).
- 18 Een relevant citaat van Bayley and Shearing (2021: 32) in deze context luidt: “*The point to this enumeration of public interests that endure in the new policing—justice, equality of protection, and quality of service—is that multilateralization affects not only the governance of security; it also affects the security of governance. Unless these interests are protected, the legitimacy of government itself may be affected. Security is both a subject of governance and a requisite for it.*”
- 19 De invoering van de Nationale Politie liep niet geheel van een leien dakje (Den Boer, Fyfe en Moggré: 2018).
- 20 Artikel 38 a Politiewet.
- 21 Artikel 38 b Politiewet.
- 22 In aanvulling op de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid werd een auditcommissie samengesteld uit onafhankelijke experts, belast met het toezicht op het beheer door de korpschef, zie Fijnaut, 2012: 439.
- 23 Eerder constateerde de Rekenkamer dat bij het totale politiebudget van € 8,1 miljard voor 2025 heldere doelen ontbreken en dat de Tweede Kamer alleen het totale bedrag van die € 8,1 miljard kan goedkeuren. Voor 2025 beslaat het begrotingsartikel dat van toepassing is op de politie (Artikel 31 van het Begrotingshoofdstuk van het Ministerie van Justitie en Veiligheid) 44% van de totale begroting van J&V. Het betreft hier een algemene bijdrage aan de politie, hetgeen een lumpsumfinanciering is voor de uitvoering van de reguliere politietaken onder de bevoegde gezagen.
- 24 Voor nadere wijzigingen van de Politiewet 2012, zie “Wet van 18 mei 2022 tot wijziging van de Politiewet 2012 in verband met enkele aanpassingen die volgen uit de evaluatie van deze wet”; <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2022-216.html>.
- 25 “*In the Netherlands, police reorganisation as a result of the Police Act 1993 has had negative consequences for local accountability which are not adequately addressed by the characteristic informalism that underpins the system. A tendency to ‘structural incidentalism’ exacerbates these weaknesses*”, zo stelde Muller (2002) destijds in zijn artikel.
- 26 “De Politiewet 2012 kent een duidelijker toewijzing van bevoegdheden (en dus verantwoordelijkheden en verantwoording) aan nationaal en lokaal niveau voor beheer en gezag (landelijke prioriteiten) resp. lokaal gezag (lokaal veiligheidsbeleid, burgemeesters bevoegdheden). Uitzondering daarop is de (nieuwe) figuur van de regioburgemeester, die in een aantal opzichten als schakel tussen nationaal en lokaal niveau fungeert en als aanjager van politiek-bestuurlijke processen binnen het gebied van een regionale eenheid. Onder druk van de Eerste Kamer is in de wet alsnog vastgelegd dat de regionale burgemeester verantwoording aflegt aan zijn collega’s in de regionale eenheid (art. 38D). Van verantwoording jegens gemeenteraden is geen sprake (...)” (Cachet op cit. Naeyé, 2014: 310).

- 27 In artikel 20, lid 1, is verwoord dat de regioburgemeester de burgemeesters van de regio moet horen over de doelen die zij nastreven op het terrein van de veiligheid voordat hij de gezamenlijke zienswijze van de burgemeesters van de betrokken gemeenten inbrengt in de discussie over dat beleid (Fijnaut, 2012: 415). In de aanloop naar de Politiewet 2012 werd bepaald dat “de regioburgemeester wordt benoemd op aanbeveling van de burgemeesters van de regionale eenheid en dat hij tegenover hen verantwoording aflegt” (Voor een uitgebreidere toelichting, zie Fijnaut 2012: 438).
- 28 Zie in dit verband ook de discussie over de onafhankelijkheid van inspectieraden en tevens de afstemming van hun mandaat, Internetconsultatie Kaderwet Rijksinspecties: <https://www.internetconsultatie.nl/rijksinspectiewet/b1>.
- 29 In tegenstelling tot private politie- en veiligheidszorg heeft de publieke politie een groot voordeel, namelijk dat van verantwoording: *“The great advantage of public policing in democratic countries is that it is accountable to every citizen through the mechanisms of representative government.”* (Bayley and Shearing, 1996).
- 30 Zie bijvoorbeeld Boutellier 2005 in zijn boek *Veiligheids-utopie* en dit citaat uit Bayley and Shearing (1996): *“First, government is unlikely to be able to respond effectively through traditional law enforcement programs. It will certainly not be able to do so through simply increasing the number of public police. Most research over the past 30 years has failed to show a connection between variations in the numbers of police and the incidence of crime. (...) At the same time, the cost of increasing the “visible presence” of the police, that is, police on the streets, remains dauntingly high.”* Ook het volgende citaat uit Bayley and Shearing 1996 is van toepassing op het onttrekken van politiecapaciteit tijdens een grootschalig evenement: *“They want to save resources for “the big event,” which weakens their capacity for flexible adaptation and problem solving, both of which are essential elements of community policing. Collective violence is like a bus waiting to broadside the evolution of policing in the late 20th century. If it hits, there may be nothing anyone can do to prevent the emergence of a dualistic system of policing.”*
- 31 Voor bezettingsgraden, zie oa Centraal Bureau voor de Statistiek (2023): <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2024/11/kenmerken-politiepersoneel-naar-eenheid-2023>.
- 32 Al door Bayley en Shearing (1996: 591) werd reeds aangehaald: *“Police are also beginning to recognize that the traditional quasi-military management model, based on ranks and a hierarchical chain of command, may not accommodate the requirements of modern policing. Several forces have recently eliminated redundant supervisory ranks, and almost all are talking about the value of participative, collegial management. This involves decentralizing command and allowing subordinate commanders to determine the character of police operations in their areas.”*
- 33 “Politie wil minder tijd kwijt zijn aan meldingen over verward gedrag”, NOS 16 januari 2025, nos.nl.
- 34 Percentage gebaseerd op Bayley en Shearing, 1996: 588. Deze cijfers zijn door de auteur van onderhavige rede niet nader geëxtrapoleerd naar de Nederlandse situatie.
- 35 In mijn oratie ter aanvaarding van de Leerstoel Militaire Politie Operaties aan de Nederlandse Defensie Academie richtte ik mij op de vraag betreffende militarisering. Morgan and Newburn (1997) noemen dit de *“drift to paramilitarism”* (zie ook McLaughlin, 2007: 82).
- 36 “De directe lijn tussen korpschef en minister, zonder buffer, maken dat de noodzakelijke professionele autonomie van de korpschef onvoldoende (wordt) beschermd” (Jansen en Van Hoorn, 2023: 291).
- 37 Hierbij moet worden aangetekend dat: *“The language of war is not appropriate in relation to crime. There is no distinctive enemy ‘within’. (...) Crime is pervasive. It is in our neighbourhoods, in our workplaces, in our schools, in our families, in us.”* (Morgan and Newburn, 1997: 115-116).
- 38 Over de “liefdesaffaire” tussen politie en (rechtse/conservatieve) politiek, zoals geobserveerd in het Verenigd Koninkrijk, stellen Morgan en Newburn (1997: 2) ironisch dat *“The public love affair between the police and the Conservative Party was never fully consummated.”* Politie wordt vaak ingezet voor taken die de (centrale) overheid niet meer uitvoert. (Bayley en Shearing, 1996) namen deze trend ook waar in de VS: *“Collective violence is inevitably perceived in political terms. The standard response of governments is, therefore, to centralize policing power rather than allow it to be decentralized among what appear to be unpredictable and politically untrustworthy communities.”*

- 39 *Pluralized policing, however, is less constrained by formal rules and, therefore, puts the rights of the people it polices at risk* (Bayley and Shearing, 1996).
- 40 Denk hierbij aan inzichten van bijvoorbeeld McLaughlin met betrekking tot de herverdeling van risico's, gebaseerd op aannames over onschuldige populaties versus verdachte of schuldige populaties, 2007, p. 140. Manning 2016 verwijst in dit verband naar Rawls' *Justice As Fairness*.
- 41 Vaak verwoord als *procedural justice* en *restorative justice*.
- 42 Motie Den Boer cs, 27 november 2018, Tweede Kamer, vergaderjaar 2018–2019, 35 000 VI, nr. 79.
- 43 HCSS (2017: 105) stelt dat: "Internationale voorvallen kunnen sneller nationale ramificaties hebben en vice versa, al kunnen deze tegelijkertijd ook op grotere schaal worden geadresseerd. Het grensoverschrijdend karakter van het huidige palet aan dreigingen vereist een grensoverschrijdende aanpak om deze effectief het hoofd te kunnen bieden."
- 44 HCSS (2017: 107) stelt dat: "De mogelijke dreiging die uitgaat van terroristische groeperingen beperkt zich evenmin tot nationale grenzen. Er bestaat het risico van spillover naar omliggende landen, regio's en continenten. Zo verspreidde de terroristische dreiging in Irak zich naar Syrië, Libanon, Jordanië, Turkije en uiteindelijk zelfs Europa. Ook binnen Europa laten dergelijke organisaties zich niet beperken door landsgrenzen, zo blijkt onder meer uit het grensoverschrijdend karakter van de aanslagen in Parijs (november 2015) en Brussel (maart 2016). () Naast het grensoverschrijdend karakter van terrorisme, geldt de vervlochtenheid tussen het interne en externe domein eveneens voor andere (veiligheids) fenomenen, zoals immigratie en georganiseerde criminaliteit (bv. grensoverschrijdende handel in en smokkel van wapens, drugs, mensen)."
- 45 Van der Woude (2023: 8) stelt aldus het volgende voor: "Gegeven het feit dat veiligheid niet door iedereen hetzelfde wordt beleefd, maar ook de handhaving van die veiligheid niet, is het noodzakelijk om bij het nader vormgeven van de handhaving als onderdeel van de politiefunctie deze ongelijkheid te onderkennen en waarborgen in te bouwen die deze ongelijkheid actief tegen kunnen gaan."
- 46 Zie dit citaat van Bayley and Shearing (1996) over het waarom van community policing: "(...), *community policing must become the organizing paradigm of public policing. Through com-*

munity policing governments can develop the self-disciplining and crime-preventive capacity of poor, high-crime neighborhoods. Community policing incorporates the logic of security by forging partnership between police and public. Since safety is fundamental to the quality of life, co-production between police and public legitimates government, lessening the corrosive alienation that disorganizes communities and triggers collective violence. Community policing is the only way to achieve discriminating law enforcement supported by community consensus in high-crime neighborhoods." Gebiedsgebonden politiezorg is echter het lastigst te implementeren in de wijken waar het het meest benodigd is, stellen Bayley & Shearing 1996.

- 47 Het model van community policing werd geïntroduceerd met het rapport *Politie in Verandering* in 1978. De latere visie zoals neergelegd in *Politie in Ontwikkeling* vormde een actualisering in plaats van een breuk met dit gedachtengoed (Van Os, 2024: 178). In aanvulling op de territoriale oriëntatie van de politie, die begon te knellen, werd de "nodale (knooppuntgerichte) oriëntatie" toegevoegd. Qua visievorming, zo stelt Van der Torre (2024: 93), blijft de Nationale Politie echter de Hollandse interpretatie van *community policing* centraal stellen. Immers, het landelijk politiekorps telt nu 167 basisteams, die ondanks stevige schaalvergroting invulling moeten geven aan gebiedsgebonden politiewerk (Meurs et al, 2024).
- 48 Meijer (2024: 5) spreekt over het volgende: "Daarbij is cruciaal dat deze verandering zo invulling krijgt dat er aandacht is voor (1) distributieve rechtvaardigheid (worden bepaalde groepen niet onevenredig hard getroffen door de transitie?), (2) procedurele rechtvaardigheid (worden er heldere en transparante procedures gevolgd bij de transitie?) en (3) restoratieve rechtvaardigheid (wordt het vertrouwen tussen de verschillende partijen die in de transitie tegenover elkaar komen te staan hersteld?) (McCauley & Heffron, 2018). Bij deze invulling van de '*just transition*' is een veelheid aan overheidsactoren betrokken en daarmee kan dit voor de politie, in samenwerking met de andere overheden, een kader vormen om vanuit te werken aan conflicthantering."
- 49 Volgens sommige auteurs "*the paramount police role*" (Morgan & Newburn, 1997: 141).
- 50 *Een politie in verbinding. Een visie voor de politie in 2025:* <https://www.law.kuleuven.be/linc/activiteiten/visiepolitie.pdf>.

- 51 Een meer recente herijking vond plaats in 2023, met name in de zoektocht naar het herstel van publiek vertrouwen: <https://lordslibrary.parliament.uk/police-standards-and-culture-restoring-public-trust/#heading-1>.
- 52 Aangezien de strafrechtketen volledig is vastgelopen (bijv 70% van alle aangiften betreft winkeldiefstal). Aldus plaatsvervangend Korpschef Wilbert Paulissen tijdens een bijeenkomst op de Politieacademie in Apeldoorn: LinkedIn 23 oktober 2024. Duizenden winkeldieven zouden echter ‘een boete’ van 181 euro ontlopen vanwege organisatorische problemen bij de politie, *NRC*, 21 januari 2025.
- 53 Bijvoorbeeld *evidence-based policing* (“*what works in policing*”) (zie Van Dijk, Van Musscher & Versteeg, 2015: 147; McLaughlin, 2007: 68), hetgeen een zoektocht herbergt naar de meest effectieve strategie om onveiligheid aan te pakken (cijfermatige output en effectieve *outcome*, waarbij het laatste staat voor de effecten van de maatregelen in de samenleving). Zie onder andere het boek van Fielding *cs*, 2020.
- 54 2024, intern document.
- 32 55 Cachet, 2015: 19 wijst erop dat de verantwoordelijkheid voor het politiebeleid op lokaal niveau ligt bij het bevoegd gezag, namelijk de burgemeester en de officier van justitie die het recht hebben de politie opdrachten te geven. “De burgemeester is tegenwoordig voor het door hem gevoerde politiebeleid verantwoording schuldig aan de gemeenteraad.” Bestuurskundig en bedrijfskundig maakt politieverantwoordelijkheid deel uit van de planning- en controlcyclus.
- 56 Zoals na de “Macabi-rellen” in Amsterdam in 2024. Raadsbrief Gemeente Amsterdam, 11 november 2024 met tijdslijn van de driehoek plus onderzoek specifiek naar het optreden van de Mobiele Eenheid een aantal dagen later, zie <https://beveiligingnieuws.nl/onderzoek-naar-buitensporig-geweld-me-tegen-demonstranten/>.
- 57 Voor een discussie, zie oa Terpstra, 2010: 41.
- 58 Zie in dit verband: <https://www.eur.nl/nieuws/politie-stopt-met-algoritme-dat-voorspelt-wie-de-toekomst-geweld-gaat-gebruiken>
- 59 <https://www.universiteitleiden.nl/nieuws/2024/03/monica-den-boer-benoemd-tot-bijzonder-hoogleraar-politiestudies-de-blauwe-draad-in-mijn-leven>.
- 60 Zie <https://historiek.net/protestrede-hoogleraar-cleveringa-1940/129915/>
- 61 “*When viewed individually, the humble starling, dressed in its dappled, green-sheen plumage, is handsome enough. But when the gregarious birds coalesce together in a vast, synchronised aerial dance, these small creatures create a spectacular – if somewhat mysterious – natural wonder: a murmuration*”; <https://www.bbc.com/travel/article/20240111-denmarks-mysterious-natural-phenomenon>.

PROF.DR. MONICA DEN BOER

Monica den Boer (1963) is sinds 1 juni 2020 Hoogleraar Militaire Politie Operaties aan de Nederlandse Defensie Academie (NLDA) in Breda. Sinds 1 januari 2024 bekleedt zij tevens de Bijzondere Leerstoel Politiestudies aan de *Faculty of Governance and Global Affairs* van de Universiteit Leiden.

Van 31 oktober 2017 tot 19 mei 2020 was zij lid van de Tweede Kamer voor D66. Zij was lid van de Vaste Commissie Justitie en Veiligheid en de Vaste Commissie Binnenlandse Zaken en hield zich bezig met politie, brandweer, nationale veiligheid, openbaar bestuur, diversiteit, democratie, verkiezingen en grensoverschrijdende samenwerking.

Na een studie Taal- en Literatuurwetenschap aan de Universiteit van Tilburg (1981-1986), met een specialisatie in tekstwetenschap en discoursanalyse, promoveerde zij in 1990 in de Europees Rechten aan het Europees Universitair Instituut te Florence op het proefschrift "*Legal Whispers: Narrative Transformations in Dutch Criminal Evidence*". Achtereenvolgens bekleedde zij functies aan de Universiteit van Edinburgh, het Nederlands Studiecencentrum en Rechtshandhaving (NSCR), het Europees Instituut voor Bestuurskunde (EIPA, Maastricht), de Universiteit van Tilburg, en het *European Institute for Law Enforcement Cooperation* (EULEC) in Brussel.

Van 1 november 2003 tot 1 mei 2016 was zij in dienst van de Nederlandse Politieacademie in Apeldoorn, eerst als Directeur Onderzoek en Kennisontwikkeling, later als Wetenschappelijk Decaan en Senior Strategisch Adviseur. Dit combineerde zij met de Bijzondere Leerstoel "Vergelijkende Bestuurskunde, in het bijzonder de internationalisering van de politiefunctie" aan de Vrije Universiteit van Amsterdam. In de periode voorafgaand aan haar Kamerlidmaatschap was zij Directeur-eigenaar van *SeQure Research & Consultancy* en Adjunct Professor aan het *Department of Security Studies and Criminology*, Macquarie University in Sydney, Australië.

Leerzame ervaringen tijdens haar loopbaan waren onder meer het verrichten van onderzoek voor de Parlementaire Enquêtecommissie Bijzondere Opsporingsmethoden (1995-1996) en het lidmaatschap van de Commissie van Onderzoek Besluitvorming Irak ("Commissie Davids" - 2009-2010). Tevens was zij tussen 2005 en 2010 lid van het Bestuur van Instituut Clingendael, grotendeels in de hoedanigheid van vicevoorzitter. Zij nam deel aan enkele andere onderzoekscommissies, waaronder de Commissie Brinkman, de Commissie Informatiestromen Veiligheid en de Klankbordgroep Verkenningen Defensie. Gedurende 12 jaar was zij lid van de Commissie Europese Integratie van de Adviesraad Internationale Vraagstukken (2003-2015). Sinds 2024 is zij lid van het tijdelijk adviesorgaan Stelsel Bewaken en Beveiligen.

Tot aan haar lidmaatschap van de Tweede Kamer had Den Boer zitting in diverse redactieraden, waaronder *Policing and Society*. Zij heeft ruim 200 publicaties op haar naam staan, met name artikelen, hoofdstukken en boeken over Europese veiligheid, politie- en justitiesamenwerking, terrorismebestrijding, Schengen en Europol. Momenteel werkt zij aan uiteenlopende kennisactiviteiten binnen haar domein, waaronder publicaties, onderwijs, masterclasses en symposia.

